

Midterm review Grondwaterconvenant 2021-2027

Een kritisch en onafhankelijk advies voor de partners van het Breed bestuurlijk grondwateroverleg (BBG), december 2025

Inhoud

1. Introductie en afbakening	3
2. Voortgang Grondwaterconvenant 2021 - 2027	6
2.1 Voortgang op hoofdlijnen	7
2.2 Voortgang afspraken en acties (output)	8
2.3 Voortgang doelbereik (outcome)	12
3. Samenwerking, organisatie en governance	14
3.1 Conclusies op hoofdlijnen	14
3.2 Hoe verloopt de samenwerking?	15
3.3 Reflectie op organisatie (structuur)	16
3.4 Uitvoeringskracht en regie	17
4. Advies	18
Bijlage 1: Inhoudelijke voortgang Grondwaterconvenant	23
Bijlage 2: Bestuurlijke interviews en gespreksleidraad	40

1. Introductie en afbakening

Aanleiding

In het Grondwaterconvenant 2021-2027 is afgesproken om halverwege de looptijd een midterm review over de voortgang te doen, om naar aanleiding daarvan eventueel afspraken of aanpak bij te stellen.

Vraagstelling

Hoe is de voortgang van de afspraken en doelen uit het Grondwaterconvenant en hoe verloopt de samenwerking? Welke tussentijdse bijsturing vraagt de realisatie van de afspraken en de samenwerking tussen de partners?

Voor deze midterm review zijn drie deelvragen geformuleerd:

1. Hoe is de voortgang van afspraken en acties?
2. Hoe is de voortgang van het doelbereik?
3. Hoe verloopt de samenwerking?

Doel

Met deze midterm review vraagt de provincie Noord-Brabant, als voorzitter van het Breed bestuurlijk grondwateroverleg (BBG), om een *kritisch en onafhankelijk advies* aan de partners van het BBG. Waar wordt gekeken naar de inhoudelijke voortgang en het proces. Leidend tot aanbevelingen voor verbetering. Zodat -als nodig- de koers kan worden bijgesteld.

Strekking van het Grondwaterconvenant

In het Grondwaterconvenant hebben partners afspraken gemaakt over hoe zij de grondwaterbalans in Brabant herstellen en bewaken. Met vijf bouwstenen:

1. Meer water vasthouden in het hele watersysteem en meer aanvoeren om uiteindelijk ook meer te infiltreren dan wel anders te benutten;
2. Minder grondwater gebruiken inclusief minder verdampen;
3. Ruimtelijke aspecten om dat te kunnen doen of de gevolgen te beperken;
4. Innovatie – nieuwe uitdagingen die vragen om nieuwe oplossingen;
5. Governance – waar de partners elkaar nodig hebben.

Afbakening

Deze midterm review onderzoekt niet of de afspraken in het Grondwaterconvenant voldoende samenhang hebben en of de prioritering past bij de doelen. En omdat het Grondwaterconvenant geen financiële paragraaf kent is een financiële analyse ook geen onderdeel van deze studie. Kortom, deze midterm review evalueert niet de kwaliteit van het convenant zelf.

Deze midterm review gaat over het Grondwaterconvenant 2021-2027, door 13 partners ondertekend op 15 december 2021. Bij aanvang van de opdracht is expliciet besloten om de volgende onderdelen in de midterm review buiten beschouwing te laten:

- Het doelbereik van de Droogteagenda met inbegrip van de speerpunten, ontwikkeltrajecten en projecten;
- Reflectie op hoe de adviezen/ aanbevelingen van de Droogtecommissie worden opgevolgd;
- Reflectie op de regievoering zoals beschreven in het advies van de Droogtecommissie;
- Relatie met het KRW-doelbereik;
- Aanbevelingen in het addendum regionaal water en bodemprogramma (RWP).

Werkwijze

Vanaf maart 2025 is samen met het ambtelijk beleidsteam en met inbreng van de bestuurders gewerkt aan de midterm review (MTR) Grondwaterconvenant 2021-2027.

Gestart is met het ophalen van de inhoudelijke voortgang. Waar staan de partners met de negenendertig acties die afgesproken zijn binnen de vijf bouwstenen? In een werksessie hebben de leden van het beleidsteam de voortgang van de bouwstenen gescoord. Daarna zijn de resultaten van de bevindingen van het projectteam gedeeld en discrepanties zijn benoemd en besproken. In de werksessie is ook stilgestaan bij de samenwerking: hoe ervaren de deelnemers aan het beleidsteam de samenwerking, wat gaat goed, wat kan beter?

Voor de bestuurlijke reflectie op voortgang en samenwerking zijn veertien interviews afgenomen, tien interviews met bestuurders van de organisaties die het Grondwaterconvenant hebben ondertekend en met vier wethouders als vertegenwoordigers van de gemeenten in de werkregio's.

Op basis van de opgehaald informatie is begin september 2025 een concept midterm review opgesteld, die is besproken met ambtelijk beleidsteam en bestuurlijk kernteam. Begin oktober is in samenwerking met alle partners verdiepende informatie over de inhoudelijke voortgang opgehaald.

Het resultaat van de verdiepingsslag is in november besproken met een afvaardiging van het kernteam. De voortgang, conclusies en adviezen werden verder aangescherpt. Op 17 november 2025 heeft het voltallige kernteam het eindconcept van de MTR besproken. Het definitieve advies is op 10 december 2025 besproken in het BBG.

Tijdslijn voor de uitvoering van de midterm review van het Grondwaterconvenant

Leeswijzer

Deze midterm review start met een beschrijving van de bevindingen langs de vijf bouwstenen uit het Grondwaterconvenant. De voortgang van de afspraken en acties en het doelbereik worden in hoofdstuk 2 gerapporteerd aan de hand van de eerste vier bouwstenen. Een analyse van het proces (de manier waarop de partners samenwerken, bouwsteen 5) komt aan de orde in hoofdstuk 3. Per bouwsteen is in elk hoofdstuk allereerst het resultaat op hoofdlijnen opgenomen, waarna een uitwerking volgt. De resultaten leiden tot het advies richting BBG, dat in hoofdstuk 4 is opgenomen.

In bijlage 1 is de voortgang van de negenendertig acties van het Grondwaterconvenant opgenomen. Bijlage 2 geeft een overzicht van de bestuurders die geïnterviewd zijn, aangevuld met de gespreksleidraden die hierbij gehanteerd zijn.

2. Voortgang Grondwaterconvenant 2021-2027 (bouwsteen 1 t/m 4)

“We leveren grote inspanningen met elkaar. Of die ook leiden tot het gewenste resultaat is nog maar de vraag” – Een waterschapper tijdens de werksessie op 6 mei 2025

Samen met het beleidsteam grondwater is de voortgang van de acties en afspraken van de vier inhoudelijke bouwstenen uit het Grondwaterconvenant in beeld gebracht. Deze is verrijkt met inzichten tijdens de ambtelijke werksessie op 6 mei 2025 en de samenwerkdag Droogteagenda van 24 juni 2025. Om een actueel beeld te krijgen is begin oktober nogmaals een ronde langs de partners gemaakt en met het beleidsteam een update gemaakt van de voortgang. Deze voortgangstabel is, met input vanuit de bestuurlijke vertegenwoordigers, door de onafhankelijke adviseurs beoordeeld en aangescherpt. Vanuit dat gezamenlijke beeld - stand van zaken 9 oktober 2025 - is de voortgang beschreven.

Dit hoofdstuk beschrijft de voortgang van de vier inhoudelijke bouwstenen:

1. Meer water vasthouden in het hele watersysteem en meer aanvoeren om uiteindelijk ook meer te infiltreren dan wel anders te benutten;
2. Minder grondwater gebruiken inclusief minder verdampen;
3. Ruimtelijke aspecten om dat te kunnen doen of gevolgen te beperken;
4. Innovatie – nieuwe uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen.

In bijlage 1 is die inhoudelijke voortgang van de negenendertig acties (inclusief bouwsteen 5 Governance dat in hoofdstuk 3 aan bod komt), aandachtspunten en toelichting opgenomen. Hieronder is allereerst de voortgang op hoofdlijnen gepresenteerd.

2.1 Voortgang op hoofdlijnen

De duiding van de voortgang wordt belemmerd doordat de partners niet bij alle afspraken een gedeeld beeld hebben van die afspraken. Waar de ene partner juist trots is op het behaalde resultaat noemt een ander precies hetzelfde onderwerp als voorbeeld van achterblijvende doelrealisatie. De beeldvorming over gemaakte afspraken en voortgang verschillen.

Van de negenendertig (39) acties zijn er vijf (5) gereed en lopen er acht (8) conform planning. Negentien (19) acties lopen minder snel dan voorzien bij de start van het convenant en/of lopen door na 2027. Deze 19 acties zijn vertraagd door langdurige procesgang, of dienen voorafgegaan te worden door ruimtelijke ordening/verandering in ruimtegebruik, of zijn afhankelijk van nu nog ontbrekende (nationale) wet- en regelgeving.

Zeven (7) acties zijn niet opgepakt en/of het beoogd resultaat zal niet worden behaald. Niet opgepakt zijn het in beeld brengen van de gewenste waterbalansen op niveau van een deelstroomgebied en de analyse of natuurdoeltypen N2000 wel haalbaar zijn rekening houdend met veranderend klimaat. Er worden stapjes gezet in de herziening van het beregeningsbeleid, de (lastige) bestuurlijke besluiten zijn vooralsnog niet genomen. Vanuit het Grondwaterconvenant zijn geen eigen activiteiten ontplooid voor het aanboren van innovatiefondsen en inzet van (landelijke) kennisinstellingen.

Ruim tweederde van de acties in het convenant zijn vertraagd of worden niet gerealiseerd binnen de looptijd van het convenant.

De voortgang van de afspraken is hieronder voor de vier inhoudelijke bouwstenen op hoofdlijnen uitgewerkt.

Bouwsteen 1. **Meer water vasthouden en meer aanvoeren**

- Meer water vasthouden wordt opgepakt, maar vraagt meer tijd.
- Om daadwerkelijk tot structurele grondwaterstandsverhoging te komen, is meer nodig dan alleen maatregelen die de waterschappen kunnen treffen.
- Dwingend ruimtelijk instrumentarium, zowel voor overgangsgebieden rond N2000 als t.b.v. realisatie van een klimaatrobuust watersysteem is noodzakelijk.
- De mogelijkheden voor wateraanvoer zijn onderzocht en worden zoveel mogelijk benut.
- Monitoring is onderbelicht geweest en het ontbreekt aan zicht op de gewenste waterbalansen per deelstroomgebied waar activiteiten om deze te realiseren of te behouden aan opgehangen kunnen worden.

Er is geen meet-/monitoringssysteem ontwikkeld waarmee het gewenste effect van grondwaterstandsverhogingen van 10-35 cm in 2027 is vast te stellen. Daarmee zal dit gewenste effect niet aantoonbaar worden gehaald. De vraag is of het bereiken van de gewenste verhoging aantoonbaar te maken is of dat dit vooral als stip op de horizon gezien moet worden.

Bouwsteen 2. **Minder grondwater gebruiken inclusief minder verdampen**

- Verkenningen en pilots om 'minder grondwater te gebruiken' en de inzet van gezuiverd effluent zijn gestart en kennen een wisselend succes. Ook de moeilijkere processen, herziening beregeningsbeleid en afspraken circulariteit industrie, zijn opgepakt.
- Om te komen tot een herziening van het beregeningsbeleid zetten de waterschappen en provincie weliswaar stappen, maar dit gaat minder snel dan bij de start van het convenant werd verwacht. De aanpak leidt vooralsnog niet tot minder grondwatergebruik.

- Brabant Water beproeft alternatieve bronnen als brak grondwater en zeewater. Dit loopt door na 2027.
- Bosrevitalisering is gericht op gezonde en veerkrachtige bossen, vermindering verdamping kan hierin meeliften, maar is geen hoofddoel, uitvoering loopt door na 2027.

Het komen tot een vermindering van het grondwatergebruik (onttrekking) is onderdeel van het gewenste effect in 2027. Tot impactvolle acties om de grondwateronttrekking daadwerkelijk te verminderen bij beregening, kleine onttrekkingen en industrie komt het nog niet binnen de looptijd van het convenant.

Bouwsteen 3. **Ruimtelijke aspecten om dat te kunnen doen of gevolgen te beperken**

- Provincie en gemeenten beschikken met de Omgevingswet over ruimtelijk instrumentarium om meer ruimte en richting te geven voor herstel van de grondwaterbalans.
- Met het aanhaken van de gemeenten bij het convenant worden hierin stappen gezet in omgevingsvisies, in klimaat-/waterplannen en een start is gemaakt met de uitwerking in omgevingsplannen.
- Waterschappen zijn in gesprek met gemeenten over afkoppelen (rekening houdend met vervangingsinvestering van 60-80 jaar) en hebben de waterschapsverordening (voorheen keur) aangepast of zijn daarmee bezig.
- Het lukt beperkt om de voorziene innovaties bij ruimtelijke ontwikkelingen (zoals grijswater) van de grond te krijgen.

Bouwsteen 4. **Innovatie- nieuwe uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen**

- Vanuit het Grondwaterconvenant zijn geen activiteiten ontplooid om innovatiefondsen aan te wenden of kennisinstellingen in te zetten. Hier liggen wel kansen door activiteiten vanuit andere sporen te bundelen en kennisdeling te stimuleren.
- Het komen tot technische innovaties heeft 'last' gehad van de natte jaren waardoor hier weinig animo voor is onder ondernemers.
- Het komen tot andere gewaskeuzes komt niet van de grond en de analyse van natuurdoeltypen in relatie tot klimaatverandering is niet opgepakt.

Gevraagd is om onderscheid te maken naar output (opvolging van afspraken met projecten) en outcome (realisatie van de beoogde doelen buiten). Per bouwsteen wordt de output in paragraaf 2.2 beschreven. De outcome is per bouwsteen in paragraaf 2.3 uitgewerkt

2.2 Voortgang afspraken en acties (output)

Deze paragraaf gaat in op deelvraag **1. Hoe is de voortgang van afspraken en acties** voor bouwstenen 1 t/m 4 uit het Grondwaterconvenant.

Bouwsteen 1. **Meer water vasthouden en meer water aanvoeren**

Doel: De afspraken en acties binnen deze bouwsteen zijn erop gericht dat partners meer water vasthouden en aanvoeren om uiteindelijk meer water te infiltreren en daardoor de grondwaterstanden te verhogen. Het gewenste effect in 2027 is om 10-35 cm hogere grondwaterstanden te realiseren (vergeleken met 2002).

Voortgang van de afspraken

Wat betreft acties en afspraken uit het convenant leveren partners diverse inspanningen om water langer vast te houden en meer aan te voeren.

Van de twaalf acties binnen bouwsteen 1 zijn er twee gereed (beide hebben betrekking op wateraanvoer), loopt één actie volgens planning en zijn acht acties vertraagd. Eén actie (het komen tot gewenste waterbalans per deelstroomgebied) is niet opgepakt.

Afspraken die op de goede weg zijn:

- Afspraken over wateraanvoer via de Peelkanalen in Oost-Brabant zijn grotendeels uitgevoerd met vergroten van aanvoercapaciteit bij Waterschap Aa en Maas. Ook sturen de waterschappen in de praktijk met hun peilbeheer op hoger stuwen, uitgaande van huidig landgebruik.
- De opschaling van het aantal deelnemers aan projecten BodemUp en Bodem- en bedrijfswaterplannen (BBWP) naar 1.800 deelnemende boeren in 2027 lijkt haalbaar. Wel is meer aandacht nodig om effectievere maatregelen door deelnemers te laten nemen.

Afspraken die meer tijd vragen dan ingeschat bij de start van het Grondwaterconvenant:

- Partners zetten stappen op gebied van water langer vasthouden. Waterschappen doen dit binnen de maatwerkovereenkomsten (MOK) met de provincie en de gebiedsgerichte aanpak en in het reguliere beheer. Afweging van belangen vraagt daarbij tijd. Natuurgebieden zijn ermee gediend als naast lokale maatregelen in de natuur ook maatregelen in een zone daaromheen worden genomen. Dan kunnen effectievere maatregelen genomen worden, maar dat vraagt urgentie en extra inzet van mensen. Brabant Water zet stappen binnen de drinkwaterlandschappen. Voor waterconservering in de haarvaten zijn stimuleringsregelingen opgesteld en in ontwikkeling. Verdergaande

waterconservering vraagt om meer sturing vanuit het ruimtelijke instrumentarium. Infiltratie in bebouwd gebied kent nog grote verschillen tussen de gemeenten onderling.

- De koppeling van de Bodem- en bedrijfswaterplannen aan het beregeningsbeleid (juiste en voldoende maatregelen binnen de Bodem- en bedrijfswaterplannen en daardoor ruimte om te beregenen) vergt bestuurlijke keuzes, waarna dit nog ingevoerd moet worden (vergt meer tijd na 2027).
- De uitwerking van de natschaderegeling is vertraagd maar komt naar verwachting medio 2026 beschikbaar.
- Pilots voor (diep)infiltratie lopen, maar kennen uitdagingen op gebied van waterkwaliteit, kosten en financiering.

Het uitwerken van kaartbeelden met huidige en gewenste waterbalansen op niveau van deelstroomgebieden is deels anders en deels niet opgepakt. Ingestoken wordt op toestandsrapportages aan de hand van toestandsindicatoren. Het in beeld brengen van de gewenste situatie (waterbalansen) per deelstroomgebied is niet belegd. Dit terwijl dit bedoeld was om met de partners te komen tot een gedragen bundeling van activiteiten om de gewenste waterbalans per deelstroomgebied te kunnen realiseren en bewaken.

Bouwsteen 2. Minder grondwater gebruiken en minder verdampen

Doel: De afspraken en acties binnen deze bouwsteen zijn erop gericht om minder grondwater te onttrekken en minder te verdampen. Het gewenste effect in 2027 is om door inzet op vergroting van de grondwatervoorraad (bouwsteen 1) en minder grondwatergebruik ervoor te zorgen dat aanvulling en onttrekking meer in balans zijn en de grondwaterstand een positieve trend laat zien in 2027.

Voortgang van de afspraken

Van de veertien acties binnen bouwsteen 2 zijn er twee gereed (uitwerken monitoringssysteem droogteprotocol en analyse vergunningsruimte industrie), lopen vijf acties volgens planning en zijn zes acties vertraagd. Eén actie om te komen tot een herziening van het beregeningsbeleid gaat niet lukken binnen de looptijd van het Grondwaterconvenant.

De voortgang van enkele acties en afspraken zijn op de goede weg. Voor andere acties is meer tijd, aanvullende regelgeving of zijn nog bestuurlijke keuzes nodig.

Afspraken die op de goede weg zijn:

- De analyse en omgang met latente vergunningsruimte bij de onttrekking van grondwater bij de industrie is uitgevoerd. Het intrekken van latente ruimte in de vergunningen is sluitstuk van vergaande afspraken over waterbesparing en circulair waterbeheer met de industrie en loopt door na 2027.
- Enkele verkenningen voor pilots 'alternatieven voor grondwatergebruik' door de industrie zijn in gang gezet. Belemmeringen in voortgang zijn netcongestie, hoog energiegebruik voor zuivering, geen draagvlak bij de moederbedrijven en knellende wet- en regelgeving. Het sluitend krijgen van businesscases blijft moeizaam, zolang er een goedkoper alternatief beschikbaar blijft: grondwater of drinkwater. Afspraken over circulair waterbeheer met de industrie zijn hiervoor essentieel.
- Bij de kleine onttrekkingen hebben waterschap De Dommel en waterschap Brabantse Delta in 2023 een meldingsplicht ingevoerd met een gedeeltelijke stop voor nieuwe kleine onttrekkingen in beschermde gebieden. Waterschap Aa en Maas heeft in 2023 een meldingsmogelijkheid ingevoerd en verkent de mogelijkheid van een meldingsplicht. Om te komen tot vermindering van de grondwateronttrekking door deze categorie is een volgende stap nodig.
- Het beter meten van het grondwatergebruik pakken de waterschappen op met het voornemen om op alle beregeningsputten debietmeters te plaatsen.

- Brabant Water heeft een variantenstudie uitgevoerd naar alternatieven voor grondwater. De varianten 'brak grondwater' en 'zeewater' worden verder ontwikkeld als aanvullende bron voor drinkwater. In 2024 is in Drongelen gestart met de pilot voor inzet brak grondwater, deze wordt naar verwachting in 2026 afgerond. Vanaf 2026 start in Tholen de pilot met zeewater. Deze pilot loopt door tot na 2027.
- Diverse activiteiten lopen om consumenten beter bewust te maken van het drinkwatergebruik. Het nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing, regionale campagnes van Brabant Water en het project 'inwoners aan zet' zijn hier voorbeelden van. De provincie werkt met de partners aan een proces samen met de cultuursector om bewustwording van (drink)waterverbruik bij de inwoners te vergroten.

Afspraken die meer tijd vragen dan ingeschat bij de start van het Grondwaterconvenant:

- Voorzien was om de verdringingsreeks grondwater in 2023 vast te stellen. Besloten is om geen verdringingsreeks maar een droogteprotocol uit te werken, dat naar verwachting in 2026 beschikbaar komt. Dit geldt ook voor het bijbehorende monitoringssysteem.
- Voor het revitaliseren van bossen en natuur om de verdamping te reduceren en water extra vast te houden hebben de terreinbeheerders een uitvoeringsprogramma opgesteld. Bij het revitaliseren van bossen is het een randvoorwaarde dat de hydrologie op orde moet zijn (bomen moeten kunnen wennen aan een nieuw grondwaterpeil). Realisatie zal doorlopen tot na 2027.
- In het traject om meer gebruik te maken van inzet van gezuiverd effluent worden stappen gezet. Het is echter een langdurig traject dat aanloopt tegen uitdagingen als maatschappelijke acceptatie, knellende wet- en regelgeving en technologische vooruitgang. Grote stappen zetten vraagt om bestuurlijke keuzes. Extra capaciteit om de uitdagingen aan te gaan is noodzakelijk.
- Binnen één jaar nieuw beregeningsbeleid opstellen is een onhaalbaar doel gebleken. Bij de herziening van het beregeningsbeleid worden enige stappen gezet, maar nog niet voldoende. Een koersdocument wordt opgesteld, waarin

invulling gegeven aan opgaven uit de Droogteagenda (reductie van beregening van 100 naar 70 miljoen m³/jaar). Daarnaast worden stappen gezet op deelonderwerpen (debietmeters, beregeningsruimte, BBWP's, juridische aspecten). Het is de vraag of het de partners gaat lukken om tot bestuurlijke keuzes te komen om de beoogde doelen te realiseren.

Bouwsteen 3. Ruimtelijke aspecten

Doel: De afspraken en acties binnen deze bouwsteen zijn erop gericht om vanuit de ruimtelijke ordening te sturen op zowel vasthouden en infiltreren van water om het grondwater aan te vullen als op het regionale gebruik van grondwater. De afspraak in het convenant is om in 2023 met gemeenten concrete doelstellingen vast te leggen voor 2027.

Voortgang van de afspraken

Van de drie acties binnen bouwsteen 3 lopen twee acties volgens planning en is één actie vertraagd. Belangrijke winst van deze bouwsteen is dat een viertal gemeenten, als vertegenwoordigers namens de werkregio's, is aangehaakt bij het Grondwaterconvenant (en droogteagenda).

Afspraken die op de goede weg zijn:

- In veel gemeenten heeft herstel van de grondwaterbalans en aanpak droogte een plek gekregen in gemeentelijke plannen, bijvoorbeeld in omgevingsvisie of in klimaat-/waterplan. In omgevingsplannen is of wordt dat verder uitgewerkt. Het ontbreekt aan een Brabantbreed beeld van de uitwerking door alle gemeenten.
- Waterschappen en gemeenten zetten stappen in grondwateraanvulling in stedelijk gebied, onder andere met de beleidsrijke wijziging waterschapsverordening (voorheen keur). Bij gemeenten wordt bij een toename van verhard oppervlak (nieuwbouw of renovaties) door de waterschappen geëist dat er een minimale waterberging wordt gerealiseerd. Het hydrologisch

neutraal of positief ontwikkelen kent een grote variatie tussen gemeenten. Afkoppelen bij bestaande bouw vraagt een lange doorlooptijd vanwege vervangingsinvestering riolering (60-80 jaar).

Afspraken die meer tijd vragen dan ingeschat bij de start van het Grondwaterconvenant:

- De afspraak om in 2023 concrete doelstellingen met gemeenten af te spreken om te behalen voor 2027 blijkt te ambitieus.
- Inzet op innovaties bij ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw om drinkwatergebruik te verminderen (bijvoorbeeld grijswatersystemen bij nieuwbouw) lopen moeizaam. Dit gebeurt nu kleinschalig en in pilots. Grootschalige toepassing wordt belemmerd door beperkende (bouw) regelgeving. Het vergt gezamenlijke lobby om dit nationaal geregeld te krijgen.

Bouwsteen 4. Innovatie

Doel: Deze bouwsteen omvat afspraken over de inzet van kennis en innovatie. Hier is geen expliciete doelstelling aan gekoppeld.

Voortgang van de afspraken

Van de vier acties binnen bouwsteen 4 is er één vertraagd en zijn er drie niet (tot beperkt) opgepakt onder de vlag van het Grondwaterconvenant.

Afspraken die meer tijd vragen dan ingeschat bij de start van het Grondwaterconvenant:

- In het Grondwaterconvenant is één van de acties om binnen het kader van BBWP's te komen tot andere gewaskeuzes die minder grondwater gebruiken. Vanuit het convenant is nog geen actie ingezet om te komen tot andere

gewaskeuzes. Vanuit andere initiatieven (KLIMAP) zijn wel verschillende onderzoeken uitgevoerd naar andere gewassen, die wellicht benut zouden kunnen worden.

Afspraken die niet (tot beperkt) zijn opgepakt:

- Er zijn vanuit het Grondwaterconvenant geen eigen activiteiten ontplooid om innovatiefondsen aan te spreken of voor de inzet van kennisinstellingen en innovatieve ondernemers. Er liggen kansen om activiteiten die vanuit andere sporen zijn opgepakt (bv KLIMAP, CASTOR, circulair waterbeheer, Ultieme Waterfabriek) te bundelen met een verbinding naar het Grondwaterconvenant om daarmee kennisdeling te stimuleren.
- In het Grondwaterconvenant is voorgenomen dat terreinbeheerders samen met waterbeheerders verkennen hoe de dynamiek in snel veranderende weersomstandigheden en de voorgestane verhoging van de grondwaterstand doorwerkt in de realisatie van de natuurdoeltypen. Deze verkenning is niet opgepakt.

2.3 Voortgang doelbereik (outcome)

Deze paragraaf gaat in op deelvraag **2. Hoe is de voortgang van het doelbereik** voor bouwstenen 1 t/m 4.

“In 2023-2024 speelde wateroverlast een prominente rol en werd de urgentie van aanpak van droogte minder gevoeld” – een waterschapsbestuurder

Bouwsteen 1. Meer water vasthouden en meer water aanvoeren

Doel: De afspraken en acties binnen deze bouwsteen zijn erop gericht dat partners meer water vasthouden en aanvoeren om uiteindelijk meer water te infiltreren en daardoor de grondwaterstanden te verhogen. Het gewenste effect in 2027 is om 10-35 cm hogere grondwaterstanden te realiseren (vergeleken met 2002).

Doelbereik:

Er is geen meet-/monitoringssysteem ontwikkeld waarmee het gewenste effect van grondwaterstandsverhogingen van 10-35 cm in 2027 is vast te stellen. De vraag is of het bereiken van de gewenste verhoging aantoonbaar te maken is of dat dit vooral als stip op de horizon gezien moeten worden.

Daarnaast is (nog) geen invulling gegeven aan het uitwerken van de gewenste situatie (waterbalansen) op deelstroomgebiedniveau, die richting geven aan het treffen van maatregelen voor vasthouden van water (en vermindering grondwateronttrekking).

Partners leveren diverse inspanningen om water langer vast te houden en meer water aan te voeren. Dit berust op een inspanningsverplichting. Die houdt in dat alle partners zich zullen inspannen om de gestelde doelen te bereiken, waarbij vertrouwen en samenwerking centraal staan. Zonder resultaatsverplichting is het lastig een doorbraak naar effectievere maatregelen te realiseren.

Bouwsteen 2.

Minder grondwater gebruiken en minder verdampen

Doel: De afspraken en acties binnen deze bouwsteen zijn erop gericht om minder grondwater te onttrekken en minder te verdampen. Het gewenste effect in 2027 is om door inzet op vergroting grondwatervoorraad (bouwsteen 1) en minder grondwatergebruik ervoor te zorgen dat aanvulling en onttrekking meer in balans zijn en een positieve trend laten zien in 2027.

Doelbereik:

Er lopen acties om te komen tot het meten van de grondwateronttrekking en een monitoringssysteem voor het droogteprotocol. Er is echter nog geen samenhangend meet-en monitoringssysteem beschikbaar waarmee de beoogde positieve trend is vast te stellen. Ook is de gewenste situatie op deelstroomgebiedniveau niet in beeld, waarmee ook de lokale opgave voor vermindering van de grondwateronttrekking ontbreekt.

Binnen de looptijd van het convenant worden geen impactvolle acties voorzien om de grondwateronttrekking daadwerkelijke te verminderen bij beregening, kleine onttrekkingen en industrie. Het ontbreekt hier nog aan (bestuurlijke) keuzes.

Bouwsteen 3.

Ruimtelijke aspecten

Doel: De afspraken en acties binnen deze bouwsteen zijn erop gericht om vanuit de ruimtelijke ordening te sturen op zowel vasthouden en infiltreren van water om het grondwater aan te vullen als op het regionale gebruik van grondwater. De afspraak in het convenant is om in 2023 met gemeenten concrete doelstellingen vast te leggen voor 2027.

Doelbereik:

Belangrijke winst van het Grondwaterconvenant is dat gemeenten zijn aangehaakt bij het thema droogte en de Droogteagenda. De aangehaakte gemeenten proberen -waar dat kan- ook andere gemeenten te inspireren om hun rol te pakken. In het BBG zijn vier wethouders aangehaakt om het geluid van de gemeenten te laten horen. Zij kunnen niet namens alle gemeenten spreken en vinden het belangrijk dat meer gemeenten betrokken worden bij de opgaven.

Ruimtelijke ordening wordt door de partners gezien als knelpunt en kans. Ruimtelijke ordening/ontwikkeling is iets van de lange adem en cruciaal om in de bouwstenen 1 en 2 echt stappen te zetten.

Bouwsteen 4.

Innovatie

Doel: Binnen deze bouwsteen zijn afspraken gemaakt over de inzet van innovatie. Hier is geen expliciete doelstelling aan gekoppeld.

Doelbereik:

Vanuit het Grondwaterconvenant is geen planmatige inzet op innovatie. Buiten het Grondwaterconvenant lopen diverse innovaties die relevant zijn voor het behalen van de doelstellingen. Er liggen wél kansen om vanuit het convenant een platform te bieden om opgedane kennis en inzichten over innovaties te delen en uit te breiden. Dit dient dan georganiseerd te gaan worden.

3. Samenwerking, organisatie en governance (bouwsteen 5)

Dit hoofdstuk gaat in op deelvraag **3. Hoe verloopt de samenwerking?**

Bevindingen zijn gebaseerd op 14 bestuurlijke interviews die tussen mei en juli 2025 werden gehouden en op de resultaten van de werksessie met het beleidsteam op 6 mei 2025. In bijlage 2 is de lijst van geïnterviewden opgenomen, met de gehanteerde gespreksleidraad.

Tijdens de werksessie met het beleidsteam op 6 mei is samen met de deelnemers ingegaan op het geboekte resultaat, de samenwerking en gezamenlijke beantwoording van de vraag 'wat is nodig om in 2027 onze ambitie te behalen?'

Op 24 juni 2025 vond de Samenwerkdag Droogteagenda plaats. Deze samenwerkdag bracht uitvoerders en beleidsmakers uit heel Brabant samen om elkaar te informeren over de voortgang van projecten én de samenhang tussen de vele initiatieven. Het doel was inzicht te krijgen in hoe ieder project bijdraagt aan de gezamenlijke ambitie van een robuust grondwatersysteem waarin we méér water vasthouden en minder verbruiken. Tijdens deze bijeenkomst is informatie opgehaald en getoetst over de voortgang op de bouwstenen van het Grondwaterconvenant.

3.1 Conclusies op hoofdlijnen

De partners roemen de samenwerking, ondanks dat de beelden over oorzaken en oplossingen verschillen. Het is een mooi resultaat dat de gemeenten zijn aangehaakt. Partners zijn het eens dat om voortgang te boeken lastige keuzes en besluiten genomen moeten worden. Partners spreken uit dat ze de lange termijn opgaven meer gezamenlijk op willen pakken. De partners hebben niet bij alle afspraken een gedeeld beeld van die afspraken. In bijna alle gesprekken wordt wel iets gezegd over een andere partij. Dat kan zijn in vragende vorm of oordelend over de beperkte voortgang bij de ander. Niet iedereen heeft hetzelfde beeld of dezelfde verwachtingen van de organisatiestructuur.

Het Opdrachtgeversoverleg is ingesteld om voldoende financiering en capaciteit van de partners in te zetten. Signalen over knelpunten in capaciteit en financiële middelen bereiken het Opdrachtgeversoverleg nog onvoldoende of niet. Elkaar aanspreken en het realiseren van voldoende financiering en capaciteit vraagt blijvend aandacht. Alsook een (gezamenlijke) lobby naar het Rijk om landelijke wet- en regelgeving aan te passen.

3.2 Hoe verloopt de samenwerking?

Unieke samenwerking in Brabant

Partners geven in de gesprekken unaniem aan de samenwerking binnen het Grondwaterconvenant (en Droogteagenda) breed te waarderen. Onderkend wordt dat partners nog erg vriendelijk naar elkaar zijn en het moeilijke gesprek uit de weg gaan.

Nagenoeg alle bestuurders geven aan dat ze de samenwerking waarderen. Tijdens de werksessie met het beleidsteam wordt de samenwerking geroemd. Vanwege de lange termijn van realisatie is het van belang elkaar vast te houden, de voortgang te blijven volgen en daarover constructief het gesprek aan te gaan.

Gemeenten zijn aangehaakt

De gemeenten zijn geen ondertekenaar van het Grondwaterconvenant. Het Grondwaterconvenant is juist de aanleiding geweest om gemeenten aan te laten haken bij de Droogteagenda. In de interviews geven de vier betrokken wethouders aan blij te zijn dat zij bestuurlijk en ambtelijk aan tafel zitten. Alle partners hechten er veel belang aan dat gemeenten zijn aangehaakt. De betrokken gemeenten zien graag een verdere verbreding naar andere gemeenten. De manier waarop is nog geen onderwerp van gesprek.

Partners focussen vooral op de realisatie van de eigen bijdrage

Uit de inhoudelijke voortgang en de interviews komt naar voren dat partners vooral een duidelijk beeld hebben van de eigen bijdrage aan de afspraken uit het Grondwaterconvenant. Over de bijdrage van de partners - de anderen - is niet veel bekend. Soms ontstaat het beeld dat juist de ander – de partners - achterblijven. Dit leidt tot onderlinge wrijving over 'wie voldoende doet'. De gemaakte afspraken zijn onvoldoende duidelijk voor iedereen, hetgeen leidt tot een diffuus beeld over de voortgang.

De excursie naar de Maashorst (mei 2025) wordt door de bestuurders vaak genoemd als waardevol moment waarin partners elkaars belangen, dilemma's en praktijkuitdagingen beter gingen zien. In het veld is het eenvoudiger om, op basis van een concrete casus, het gesprek te voeren.

De samenwerkdag op 24 juni 2025 heeft bijgedragen om ook ambtelijk inzicht te krijgen in de voortgang en dilemma's.

Partners hebben een verschillend beeld van oorzaken en oplossingen

Vrijwel alle partners geven aan dat droogte een dossier is van de lange adem. De beeldvorming over oorzaken en oplossingen lopen uiteen. Dit wordt versterkt door verschillen in beeldvorming over gemaakte afspraken. Eén van de partners oppert om een Brabants verhaal te maken over de aanpak van droogte. Dat verhaal helpt bij een gedragen beeld van alle partners en geeft de mogelijkheid om dit verhaal consequent, gezamenlijk en breed uit te dragen. Wat bijdraagt aan een gezamenlijk beeld van oorzaken en oplossingen en ieders rol daarin.

Het droogteadvies 'Zonder Water, geen later' is 'het verhaal over grondwater en droogte'. En voor de Droogteagenda is er een visual gemaakt waarmee de urgentie en oplossingen in beeld gebracht zijn. Blijkbaar zijn deze niet bij alle partners bekend of worden ze niet gezien als 'het verhaal'. Eén van de gemeentelijk partners oppert om met een infographic de opgave en oplossingen te duiden en voor een breed publiek toegankelijk te maken.

Samen staan voor lastige besluiten

Partners onderkennen dat op sommige dossiers nog lastige besluiten genomen moeten worden. Zij noemen bijvoorbeeld beregening, kleine onttrekkingen en 'water langer vasthouden'. In diverse gesprekken is aan de orde gekomen dat deze besluiten bij achterbannen tot pijn zal leiden. Dit belemmert het nemen van die lastige besluiten. Geopperd wordt om die pijnlijke keuzes samen te onderkennen en om te kijken hoe partners juist elkaar kunnen helpen die pijn te verzachten.

3.3 Reflectie op organisatie (structuur)

“Heb lef en blijf elkaar vasthouden. Kijk over de grenzen van het eigen belang heen”

– Een waterschapsbestuurder

Idee over het doel van de overlegstructuur verschilt

Uit de interviews komt een verschillend beeld naar voren van de bedoeling van de verschillende overleggen binnen het Grondwaterconvenant (en de Droogteagenda). Sommige partners verwachten besluitvorming in het BBG en anderen juist niet. Zij vinden dat het kernteam of juist andere tafels bedoeld zijn om keuzes te maken.

Sommige partners geven aan behoefte te hebben om vaker met het BBG bij elkaar te komen om onderwerpen en samenhang te bespreken. Sommigen noemen dat het grote aantal deelnemers aan het BBG effectief overleg in de weg staat. Gesprekken blijven hangen in algemeenheden of leiden tot een ‘Poolse landdag’. De gemeenten als ‘nieuwe deelnemers’ aan het BBG zijn zoekende naar hun rol en wat van hen wordt verwacht. Eenzelfde geluid is gegeven vanuit nieuwe deelnemers aan het ambtelijke beleidsteam.

Geopperd wordt dat veldbezoeken en kleinere overlegtafels kunnen zorgen voor beter onderling begrip en concretere acties dan grote vergaderingen.

Grondwaterconvenant en de Droogteagenda sluiten niet precies op elkaar aan

Uit verschillende gesprekken over het Grondwaterconvenant komt naar voren dat het verwarrend is dat het Grondwaterconvenant met bouwstenen werkt en de Droogteagenda met speerpunten, ontwikkeltrajecten en projecten. Het Grondwaterconvenant is ondertekend door de convenantpartners (niet door gemeenten) en kijkt naar de periode 2021-2027. De Droogteagenda is tot stand

gekomen op advies van de Adviescommissie Droogte en heeft een tijdshorizon tot 2040. Naast de partners van het Grondwaterconvenant zijn bij de Droogteagenda ook de gemeenten aangehaakt.

Brabantse aanpak droogte en de positie van het Grondwaterconvenant.

In essentie geven partners aan dat het beeld van de opgaven niet voldoende scherp is. Beeldvorming over opgaven en gemaakte afspraken verschilt. Daardoor wordt er naar elkaar gekeken én over elkaar geoordeeld. Wat het lastig maakt om het goede gesprek aan te gaan. Zeker bij een lang traject is het van belang om periodiek die opgaven en gemaakte afspraken te herhalen.

Beïnvloeding van landelijke wet- en regelgeving als kans

Vanuit het Grondwaterconvenant lopen verschillende acties tegen knellende wet- en regelgeving en vergunningen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over gebruik van grijswater, brak water, inzet effluent en alternatieven voor grondwater bij industrie. Het wordt als kansrijk gezien om gezamenlijk afspraken te maken over een lobby-agenda om hier regionaal en nationaal beweging in te krijgen. Extra inzet is nodig om gecoördineerd de beweging op gang te brengen.

Van vrijwilligheid en maatwerk naar afdwingbaarheid

Tijdens verschillende interviews en tijdens de samenwerkdag kwam naar voren dat partners diverse inspanningen leveren om water langer vast te houden en meer water aan te voeren. Dit gebeurt nu op vrijwillige basis, waardoor het soms lastig is om effectieve(re) maatregelen te realiseren. Enkele partners noemen dat op termijn een stap naar afdwingbaarheid nodig is, waarbij gestuurd wordt op de juiste

functies op de juiste plek. Enerzijds vergt dit lef van bestuurders om dergelijke besluiten te nemen. Anderzijds vraagt dit de ontwikkeling van passende instrumenten en flankerend beleid (waaronder financiën, mogelijkheden inzet grondverwerving, ruimtelijke ordening en functieaanpassing). Dit alles in samenhang met een perspectief waar bijvoorbeeld de landbouw naartoe kan bewegen.

3.4 Uitvoeringskracht en regie

Grote behoefte aan duidelijkheid, daadkracht en regie

Veel partners geven aan dat doelen van de acties en afspraken concreter moeten worden gemaakt en aangejaagd moeten worden. Genoemd worden: projectmatiger werken, mijlpalen stellen, een jaaragenda maken, trekkers en eigenaarschap benoemen, afspraken maken over mensen en middelen.

In de Droogteagenda is een eerste stap gezet door het vastleggen van inspanningsdoelen voor 2040. Duidelijkere doelen en aanjagen zijn opgepakt in de Droogteagenda met kwantitatieve inspanningsdoelen voor 2040: 150 miljoen m³/jaar meer grondwateraanvulling, 100 miljoen m³/jaar minder grondwater onttrekken en wederombouw van het watersysteem van af- en ontwatering naar meer water vasthouden. Daarbij is het wel belangrijk deze abstracte doelen concreter te maken met tussentijds te behalen resultaten. Dat biedt dan mogelijkheden om tijdig bij te sturen.

Gemeentelijke droogtecoördinator (ambtelijk) als aanjager van de Droogteagenda

De geïnterviewde wethouders doen een oproep om een (ambtelijke) droogtecoördinator in het leven te roepen. Deze kan over de gemeentegrenzen heen bijdragen aan het versterken van de bewustwording en acties van de Droogteagenda in gang zetten/aanjagen. De KRW-coördinator laat volgens hen zien dat dit werkt. De behoefte aan een gemeentelijke droogtecoördinator komt ook voort uit beperkt beschikbare capaciteit bij gemeenten.

Sommige gemeenten zijn al verder in de verankering en oppakken van de waterthema's, anderen staan nog aan het begin. Gemeenten vinden het belangrijk dat hen een handelingsperspectief wordt geboden. Wat kun je doen om een stap te zetten? Ook hierin kan volgens hen de gemeentelijke droogtecoördinator een rol vervullen. Deze kan ook verbinding leggen met de andere partners.

Behoeft aan monitoring op voortgang van maatregelen - niet alleen de huidige toestandsmonitoring

Meerdere gesprekspartners vragen om een overzichtelijk dashboard waarin zichtbaar is wie wat doet, hoeveel water wordt bespaard of aangevuld en wat de gezamenlijke voortgang is op de doelen. Zonder goed zicht op de voortgang en bijdrage van partners wordt sturen lastig, zeggen zij.

Partners hebben bovendien behoefte aan antwoorden op de vraag: wat dragen maatregelen zoals afkoppelen, stuwen plaatsen, slootboderverhoging bij aan aanvulling grondwater en wat zijn dan de meest effectieve maatregelen? Zodat zij het juiste gesprek met hun achterban (burgers, agrariërs, mede-gemeenten etc.) kunnen voeren over te treffen maatregelen en welke het effectiefst zijn binnen beschikbare budgetten.

Partners vragen daarnaast om een monitoring die dwarsverbanden legt tussen de verschillende bouwstenen uit het Grondwaterconvenant en binnen de speerpunten van de Droogteagenda past.

Overweeg een droogteregisseur (bestuurlijk) om de uitvoering te versnellen

In meerdere interviews is de behoefte aan een droogteregisseur aan de orde gekomen. Deze regisseur is regievoerder en procesbegeleider om de uitvoering te versnellen. De Partners verschillen van idee of deze rol juist door de provincie (gedeputeerde) moet worden ingevuld of dat dit een onafhankelijke rol moet zijn die juist niet bij één van de partners past.

4. Advies

“Het is bijzonder dat er in Brabant met zoveel partners een Grondwaterconvenant is, waarin we met een gedeelde agenda samenwerken. Dat is uniek in Nederland.” – Meeste van de bestuurlijke vertegenwoordigers tijdens interviews

Realisatie van de acties uit het Grondwaterconvenant is een traject van lange adem. Doordat het effect van genomen maatregelen niet direct zichtbaar is kan het beeld ontstaan dat er onvoldoende voortgang is. Zowel ambtelijk als bestuurlijk herkennen wij (de onafhankelijk adviseurs) een worsteling die – in onze ogen – kernachtig verwoord werd tijdens een werksessie: ‘hebben al onze inspanningen wel het beoogde effect?’.

De partners hebben over het algemeen een goed beeld van de eigen opgaven en hoe die vorm te geven. Er is ook een beeld van de inspanningen van anderen. Dat beeld wordt nog wel eens als mening gedeeld, waardoor het als een sterk oordelend karakter overkomt. Het stellen van verhelderende vragen, of het delen van je worsteling om tot uitvoering te komen kan de partners helpen om samen een volgende stap te zetten.

Er mag een ‘tandje bij’. Zowel in de samenwerking als in de uitvoering. Daadkrachtig besluiten nemen, ook als het moeilijk is. Zoek de ruimte, ook als er belemmeringen zijn die de doelrealisatie in de weg staan. En help elkaar daarbij, om samen te werken aan het herstel van de grondwaterbalans in Brabant.

Acht adviezen aan het BBG

Vanuit het inzicht in het bereikte resultaat en de gesprekken met alle betrokkenen, komen we tot acht adviezen aan het BBG.

1

Koester de unieke samenwerking en bouw deze uit

Alle partners spreken hun waardering uit over de unieke samenwerking in Brabant op het droogtedossier. Omdat de partners elkaar ook op andere dossiers nodig hebben is men nog erg vriendelijk naar elkaar toe. Durf het moeilijke gesprek aan te gaan en stel vragen.

De betrokken gemeenten zien graag een verdere verbreding naar andere gemeenten. Aandachtspunt daarbij is te komen tot daadkrachtige beslissingen

Heb begrip voor ieders rol en steun elkaar als partners.

Eén van de gemeentelijke partners oppert om met een infographic de opgave en oplossingen te duiden en voor een breed publiek toegankelijk te maken. 'Zonder Water, Geen Later' is het verhaal van grondwater en droogte in Brabant. Partijen zoeken naar een eenvoudiger vorm die ook voor haar achterban duidelijkheid geeft over oorzaak en oplossingen. Het draagt bij aan draagvlak en houdt de urgentie vast.

2

Werk projectmatig aan de uitvoering van het convenant, met duidelijke doelen en een jaargenda

Een duidelijk beeld van de opgaven, de gemaakte afspraken en de aanpak is nodig om samen, en ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid, voortgang te boeken. Daarmee komt er sturing op de inhoudelijke voortgang van de afspraken en kan tijdig bijsturing plaatsvinden. Het stellen van mijlpalen en te behalen tussenresultaten per actie is onvoldoende uitgewerkt waardoor er niet op gestuurd wordt. Werk aan een realistische planning en haalbare doelen. Van de 39 acties is 49% vertraagd, en 18% is niet opgepakt of het beoogde resultaat wordt niet behaald. Met nog twee jaar voor de boeg is er nog veel werk te verzetten, willen de partners de afspraken nakomen. Daarbij hoort ook rolduidelijkheid. Maak de trekker van een actie integraal verantwoordelijk. Dat wil zeggen dat deze ook de uitvoering van andere partners op zijn of haar actie volgt en daarin bijstuurt. Er mag, en kan scherper gestuurd worden.

De opgave voor het grondwater is een transitie met vele spelers en een grote verscheidenheid aan maatregelen, verschillen in (en soms ontbrekend) beleid en verscheidenheid in uitvoering. Het stellen van mijlpalen gekoppeld aan concrete acties draagt bij aan borgen van voortgang en biedt mogelijkheden om waar nodig bij te sturen, samen keuzes te maken en de opgave steeds weer tegen het licht te houden.

Essentieel is dat er een gedeeld beeld is van de gemaakte afspraken en ieders bijdrage aan de doelrealisatie. Ga met elkaar het gesprek aan om op basis van feiten en voortgang van afspraken en acties een duidelijker beeld te vormen van elkaars inspanningen. De huidige beeldvorming is te diffuus.

3

Bouw aan een gezamenlijk gedragen Brabants verhaal over de oorzaken, oplossingen en aanpak van droogte

Het verhaal over het grondwater wordt niet door alle partners hetzelfde geïnterpreteerd. Enkele partners stellen openlijk de vraag of zij (nog) wel een rol hebben in de aanpak. Juist omdat realisatie van de opgave een langere doorlooptijd heeft, vraagt het om periodiek de opgaven met elkaar opnieuw te delen: 'de kracht van herhaling'. Om als partners het verhaal over grondwater consequent uit te dragen is meer nodig dan een rapport. Investeer in gezamenlijke beeldvorming en heldere verwachtingen van elkaar. En draag dat samen, èn als individuele partner uit.

Eén van de gemeentelijke partners oppert om met een infographic de opgave en oplossingen te duiden en voor een breed publiek toegankelijk te maken. 'Zonder Water, Geen Later' is het verhaal van grondwater en droogte in Brabant. Partijen zoeken naar een eenvoudigere vorm die ook voor haar achterban duidelijkheid geeft over oorzaak en oplossingen. Het draagt bij aan draagvlak en houdt de urgentie vast.

4

Organiseer het samenspel: scherp de organisatie en doelstellingen van overleggen aan

Zorg voor een gedeeld beeld van doelstelling, reikwijdte en resultaat van de diverse overleggen. Daarbij geeft het duiding aan verwachtingen en de eigen rol. Ga het gesprek aan wat nodig is om effectief besluiten te kunnen nemen. Met kleine aanpassingen kan mogelijk al veel bereikt worden. Het is aan de partners om hierin gezamenlijk keuzes te maken. Gebruik daarin de lessen uit het verleden, waar werkt het, waar werkt het minder of niet.

Ons beeld is dat partners elkaar nog te weinig aanspreken op het niet realiseren van afgesproken acties. Maak gezamenlijk een afsprakenkader, zodat niemand verrast is als hij of zij aangesproken wordt op een achterblijvend resultaat.

Een langjarig traject vraagt om duidelijkheid over organisatie en doelstellingen. Zowel ambtelijk als bestuurlijk blijkt dat die duidelijkheid er niet altijd is. Een ambtelijk medewerker vond het lastig om als nieuweling de weg te vinden. Bestuurlijk leven er verschillende beelden over de doelstelling en rol van kernteam en BBG. Welk 'orgaan' is waarvan en wat is de rol? Creëer duidelijkheid!

Ook voor ons was en is het moeilijk om een duidelijke structuur te herkennen in de wirwar van overleggen. Eén van de partners oppert om naar een netwerkstructuur te gaan als vervanger van de beleidsstructuur. Die beleidsstructuur wordt als hiërarchisch gezien. Past dat bij deze samenwerking? Waarbij wij herkennen dat de oplossing voor achterblijvende resultaten vaker gezocht wordt in de structuur. Echter of dat de oplossing is? Beter om de huidige structuur duidelijk uit te werken met doelstellingen per overleg en een goede onderlinge samenhang. Dat geeft al meer duidelijkheid.

5

Benut of ontwikkel ruimtelijk instrumentarium als randvoorwaarde voor het creëren van hogere grondwaterstanden

Ruimtelijke ordening wordt door alle partners gezien als knelpunt en kans. Er zijn mogelijkheden in respectievelijk omgevingsvisies/-plannen, waterbeheerprogramma en waterschapsverordening. Benut die mogelijkheden! Het instrumentarium van de ruimtelijke ordening is een randvoorwaarde voor het creëren van hogere grondwaterstanden en daarmee cruciaal om in bouwstenen 1 en 2 echt stappen te kunnen zetten.

Om tot een klimaatrobuust watersysteem te komen is meer inzet van dit ruimtelijk instrumentarium nodig, zoals het maken van keuzes in grondgebruik - waar dit wel of niet meer gewenst is. Dit vergt lef en onderkenning dat 'dit pijn gaat doen'. Het voeren van een actief grondbeleid om grondruil op gang te brengen is cruciaal om zo het gewenste grondgebruik te realiseren. Door hierover het gesprek aan te gaan is het mogelijk een doorbraak te bereiken.

Op dit moment is in veel situaties het huidig grondgebruik sturend voor de maatregelen die genomen worden. De maatregelen om bijvoorbeeld water langer vast te houden of het sturen op hogere peilen zijn afhankelijk van het (omliggend) grondgebruik dat de meest kritische eisen stelt aan (een diepe) ontwatering. Door meer te sturen op grondgebruik dat verdergaande en effectievere maatregelen toestaat kunnen uiteindelijk hogere grondwaterstanden gerealiseerd worden. Van 'peil volgt functie' naar 'functie volgt peil'. Meerdere partijen noemen ruimtelijk instrumentarium als een kans om hierin stappen te zetten. Provincie en gemeenten beschikken met de omgevingswet over ruimtelijk instrumentarium om meer sturend te gaan acteren op aanpassing van het grondgebruik (bijvoorbeeld in omgevingsvisies en -plannen). De zichtbare resultaten blijven tot nog toe beperkt tot de aanpak van vijf knelpuntendossiers voor Volledige SchadeloosStelling rondom Natura 2000 / KRW gebieden en vooralsnog abstracte beleidsvorming rond overgangsgebieden en beekdalén. Ook de waterschapsverordening biedt mogelijkheden. Dit vraagt echte keuzes.

6

Beweeg van vrijwilligheid en maatwerk naar afdwingbare maatregelen

Op basis van vrijwilligheid en maatwerk zijn stappen gezet om water langer vast te houden en de grondwateronttrekking te verminderen. Daar zijn successen mee geboekt. Deze werkwijze van vrijwilligheid en maatwerk loopt tegen grenzen aan. Om echt effectieve maatregelen te treffen zal het in bepaalde gebieden nodig zijn om keuzes te gaan maken voor afdwingbare maatregelen. Bijvoorbeeld door in specifieke gebieden op termijn niet langer intensief grondgebruik toe te staan, of door het vaststellen van onttrekkingsplafonds.

De watertransitie wordt niet van vandaag op morgen gerealiseerd. Allereerst moeten de partners zelf de afspraken nakomen. Daarover in gesprek gaan is de eerste stap. En burgers en ondernemers moeten de tijd en ruimte krijgen om zich voor te bereiden op een nieuwe situatie waarin water en bodem niet zondermeer dienend zijn aan gebruiksfuncties en het gewenste ruimtegebruik, maar - steeds meer - andersom. Het moet voor iedereen 'voorzienbaar' zijn dat er toegewerkt wordt naar deze nieuwe situatie. Daarmee wordt perspectief en een duidelijke richting gegeven. De provincie geeft duidelijkheid over waar naar toe te bewegen. Bovendien vraagt dit een inspanning van de gezamenlijke overheden om beleid, vergunningverlening, regelgeving, subsidies, etc. die niet bijdragen aan de transitie, af te bouwen.

7

Stel een gemeentelijke droogtecoördinator (ambtelijk) aan en overweeg een droogteregisseur (bestuurlijk) om de uitvoering te versnellen

De droogtecoördinator -in analogie met de KRW-coördinator- kan over de gemeentegrenzen heen bijdragen aan het versterken van de bewustwording en acties van het Grondwaterconvenant (en de Droogteagenda) in gang zetten/aanjagen.

Er zijn partners die zouden willen bekijken of een droogteregisseur de gewenste versnelling kan brengen. De rol van een droogteregisseur is het voeren van regie op het proces, zorg dragen voor gedeelde belangenbehartiging en sturen op doelrealisatie.

De gemeentelijk droogtecoördinator ondersteunt de gemeenten om uitvoering te geven aan de opgaven. Verkenning van de invulling van zo'n rol door Provincie en Gemeenten is nodig. Kan die rol belegd worden binnen de bestaande structuur of is er iets extra's nodig? Duidelijkheid over de behoeften van de gemeenten is het vertrekpunt van dat gesprek.

Op dit moment is de gedeputeerde de voorzitter van het BBG. Is zij in die hoedanigheid dan ook de droogteregisseur? Waarin voorziet een droogteregisseur? Ga hierover het gesprek aan en beslis of de droogteregisseur de gewenste versnelling kan brengen. Zo ja, hoe en wie vult dan de rol van droogteregisseur in?

8

Ontwikkel een dashboard voor monitoring van de voortgang en effectmeting

Daarmee is inzichtelijk wie wat doet, hoeveel water wordt bespaard of aangevuld en wat de gezamenlijke voortgang is op de doelen. Het is tevens een instrument om scherper te sturen. En de feiten helpen bij het voeren van 'het goede gesprek' om (lastige) keuzes ook daadwerkelijk te maken. Benut de kennis van de betrokken organisaties om tot een effectief dashboard te komen, dat tevens bijdraagt aan inzicht in voortgang voor een breder publiek.

Een dashboard creëert duidelijkheid. Waar staan we, wat is er nog nodig? Daarbij ondersteunt het de projectmatige aanpak en aanspreekbaarheid van verantwoordelijke voor acties. En het neemt een breder publiek mee in de aanpak en beeldvorming over doelen en voortgang van het Brabantse grondwater.

Bijlage 1: Inhoudelijke voortgang Grondwaterconvenant

Bouwstenen 1-4

Inleiding

In het Grondwaterconvenant 2021-2027 hebben de samenwerkende partners vijf bouwstenen benoemd:

1. Meer water vasthouden en meer aanvoeren;
2. Minder grondwater gebruiken en minder verdampen;
3. Ruimtelijke aspecten om dat te kunnen doen of gevolgen te beperken;
4. Innovatie – nieuwe uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen;
5. Governance – waar hebben we elkaar nodig de komende jaren.

In het convenant hebben de partners bij bouwstenen 1 en 2 een gewenst effect gedefinieerd om in 2027 te bereiken:

- Bouwsteen 1: Door water langer vast te houden en te infiltreren realiseren van 10-35 cm hogere grondwaterstanden (t.o.v. 2002);
- Bouwsteen 2: Door inzet op vergroting grondwatervoorraad (bouwsteen 1) en minder grondwatergebruik (bouwsteen 2) ervoor zorgen dat aanvulling en onttrekking meer in balans is en een positieve trend laat zien in 2027.

Samen met het beleidsteam grondwater is de voortgang van de acties en afspraken per mei 2025 van de vier inhoudelijke bouwstenen (1-4) opgehaald. Deze is verrijkt met inzichten uit een werksessie met het beleidsteam en uit de ambtelijke Programmadag Droogteagenda van 24 juni 2025.

De voortgang op bouwsteen 5 governance is opgehaald via een werksessie met het beleidsteam en de bestuurlijke interviews.

Het kernteam heeft tijdens haar bijeenkomst op 11 september 2025 verzocht om meer inzicht in de voortgang van de afzonderlijke acties van alle bouwstenen. Daarop heeft het beleidsteam begin oktober de voortgang van de afzonderlijke acties aangevuld. Waarmee een goed inzicht werd verkregen over de stand van zaken per 9 oktober 2025.

Hieronder is per bouwsteen die voortgang op hoofdlijnen beschreven.

Legenda

Bij waardering van de afzonderlijke maatregelen zijn 4 'scores' gehanteerd en in een kleurcode aangegeven:

1. Gereed
2. Loopt volgens planning convenant
3. Loopt maar minder snel dan voorzien, of loopt door na 2027
4. Actie/afpraak is niet opgepakt en/of beoogd resultaat wordt niet behaald

Samenvattend

Van de negenendertig (39) acties zijn er vijf (5) gereed en lopen er acht (8) conform planning. Negentien (19) acties lopen minder snel dan voorzien bij de start van het convenant en/of lopen door na 2027. Zeven (7) acties zijn niet opgepakt en/of het beoogd resultaat zal niet worden behaald.

Op de volgende pagina's is de voortgang per actie in beeld gebracht, zijn aandachts- en verbeterpunten genoemd en zijn ze, per actie, kort toegelicht.

Voortgangstabel grondwaterconvenant 2021-2027

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
Bouwsteen 1: meer water vasthouden en meer aanvoeren					
1	a	Maatregelen om meer water vast te houden (herstel natte natuurplek, beek- en kreekherstel en waterconserverende activiteiten)	Per Waterschap heeft de Provincie in Maatwerkovereenkomsten 2021-2027 (MOK's) afspraken gemaakt over herstel van NNP, beek en kreekherstel en waterconserverende activiteiten in GGA gebieden. De projecten zijn conform planning gestart, met toepassing adaptief programmeren. Aanvullend: projectmatig extra stuwen in A-watgangen, verkenning onderbemalen laagtes, stimulering waterconservering in haarvaten bij particuliere grondeigenaren. Brabant Water ontwikkelt drinkwaterlandschappen in en om haar grondwaterwinningen, gericht op water vasthouden en biodiversiteit.	<ul style="list-style-type: none"> • Integrale gebiedsprocessen (GGA's) kennen een doorlooptijd die vaak langer is dan planperiode, 10 a 15 jaar komt veel voor. Bovendien kunnen gebiedsprocessen niet overal in Brabant tegelijk worden opgestart ivm benodigde capaciteit. • Door extreem natte omstandigheden in 2023 en 2024 angst voor wateroverlast, daardoor minder conserveringsmaatregelen. • Buiten A watgangen heeft Waterschap geen eigendom, handelingsperspectief bij grondeigenaren die gestimuleerd dienen te worden. • Effecten voor huidig grondgebruik zijn groot: (stimulerings)instrumenten nodig om grondeigenaren mee te krijgen. " 	Waterschappen hebben diverse projecten lopen, maar uitvoering loopt vaak vertraging op. Gebiedsprocessen met lastige belangenafweging hebben een doorlooptijd langer dan de planperiode en grondaankoop en/of medewerking van grondeigenaren kost tijd en geld. Actie loopt door na 2027.
1	b	Wateraanvoer en zo hoog mogelijk stuwen in winter en voorjaar om grondwaterstanden structureel, gebiedsgericht te verhogen.	"WAM: beleidsmatig vastgelegd in Nota Peilbeheer 2020 en gekoppeld aan operationele uitvoering peilbeheer en wateraanvoer WDD: Nota Peilbeheer voorzien 2025/2026, nu beleidsnotitie 'hoog stuwen tenzij', opmaat naar grondwatergestuurd peilbeheer: automatiseren stuwen en pilot wateraanvoer winterwater WBD: Nota Peilbeheer in vrij afwaterend gebied voorzien in 2025, gevolgd door fasegewijs herberekenen en aanpassen stuwstanden 1400 stuwen "	WDD: Structureel gebiedsgericht verhogen moet volgen vanuit een gebiedsproces. Een goed kader hoe hoog de grondwaterstanden moeten zijn ontbreekt. WBD: Het verbeteren en berekenen van de stuwstanden is een tijdrovend en continu proces, loopt door in volgend RWP. Van 'peil volgt functie' naar 'functie volgt peil' vraagt tijd: zowel werken aan verhogen van drainagebasis als functies plaatsen op de juiste plek in het watersysteem. In bebouwd gebied aandacht voor voorkomen schade door generieke verhoging grondwaterstanden.	Actie wordt door waterschappen uitgevoerd. Het opzetten van de oppervlaktewaterpeilen heeft echter niet overal evenveel effect op de grondwaterstanden.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
1	c	Optimalisatiemogelijkheden wateraanvoer uit Maas verkennen	WAM heeft samen met waterschap Limburg aanvoercapaciteit via de Noordervaart naar Peelkanalen vergroot met 2m ³ /s en alle waterinlaten t.b.v. optimale waterverdeling geautomatiseerd. Om peilen te handhaven is bij Sambeek nieuwe waterinlaat vanuit de Maas gerealiseerd. Met de nieuwe inlaat bij de Groote Peel kunnen peilen in attentiezone gehandhaafd worden. De verdeling van wateraanvoer via de Limburgse en Brabantse Rijkskanalen ligt vast in het nieuwe Waterakkoord (WATAK) ondertekend op 27-06-2022.	Waterschappen Aa en Maas en Limburg hebben de Peelkanalen gereed gemaakt om meer water te kunnen ontvangen. RWS moet de capaciteitsuitbreiding van de Noordervaart nog uitvoeren. De Noordervaart is de toevoer naar de Peelkanalen.	"Verkenning is uitgevoerd. En maatregelen uitgevoerd door WAM en WL. RWS moet actie nog uitvoeren, maar is geen partij in convenant"
1	d1	Brabant brede uitrol van BodemUP	In afgelopen jaren heeft BodemUP 1050 agrariers bereikt door heel Brabant. De doelstelling van 1750 deelnemers eind 2027 is ambitieus maar haalbaar.	Uit een tussenevaluatie is gebleken dat niet de meest effectieve maatregelen uit het BBWP worden gekozen, belemmeringen worden onderzocht en meer inzet op metingen ter vergroting bewustzijn.	Loopt, verwachting is dat doelstelling wordt gehaald. Maar vraag in hoeverre dit bijdraagt aan watersysteemherstel.
1	d2	Bedrijfsbodem- en waterplannen verder opschalen en verbinden aan doel convenant	BBWP wordt binnen BodemUP gebruikt als een advies- en monitoringstool. Brabant breed is het BBWP t.b.v. het beregeningsbeleid uitgebreid met een hydrologische module, die in 2025 wordt doorontwikkeld. Implementatie beregeningsbeleid brabant breed is intensief, kost +/- 3 jaar en start 2026.	Koppeling BBWP aan beregeningsbeleid moet nog bestuurlijk worden besloten, gevolgd door invoeringstermijn. De afspraak in convenant: ""uiterlijk in 2027 alleen beregenen als voldoende maatregelen zijn genomen"" lijkt niet haalbaar en vergt meer tijd. Gemist wordt goede landelijke regie op doorontwikkeling BBWP door NMI.	Ontwikkeling hydrologische module voor beregeningsbeleid is uitgevoerd. Er zijn nog geen bestuurlijke afspraken gemaakt over hoe BBWP-maatregelen gekoppeld worden aan beregening. Dit moet daarna nog ingevoerd worden. Daarmee wordt de afspraak in het convenant: "uiterlijk in 2027 alleen beregenen als voldoende maatregelen zijn genomen" niet gehaald en zal meer tijd vergen
1	e	Mogelijkheden en (financiële) randvoorwaarden voor nadeelcompensatie bij onevenredig nadeel of schade uitwerken, incl. verzekeraarheid	Regiegroep water en GS bond hebben akkoord gegeven op de uitwerking eind feb 2025. Zijn gestart met de uitvoering van het project om te komen tot een gezamenlijke natschade regeling	Oplevering was voorzien in 2023. Dit is niet gelukt. Verwachting is dat er eind 2025 een nieuwe regeling ligt. Het gaat er om dat duidelijker is hoe we omgaan met nadeelcompensatie, dat is breder dan het nu is.	Actie is vertraagd, maar loopt. Wordt uitgewerkt door provincie en waterschappen. Verwachting is dat er medio 2026 een nieuwe regeling ligt.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
1	f	A) Waterconserverende maatregelen treffen in alle natuurgebieden	Spoor 1: Voor 10 natuurgebieden is onderzocht waar water nog meer vastgehouden kan worden en bos gerevitaliseerd (actie 2b) kan worden: in 14 deelgebieden, totale kosten ca. €38 miljoen. Afgesproken met PNB eerste tranche bosrevitalisatie incl. hydrologie (ca. €16 miljoen, uitvoering voor 2028) voor de gebieden Chaamse bossen Strijbeek, Maashorst, Stippelberg, Grootte Slink Bunthorst, Pannenhoef / Turfvaartse landgoederen. PNB en waterschappen verkennen financiering spoor 2 maatregelen.	Binnen eigendommen van de TBO's (spoor 1) zijn voor 5 gebieden waterconserveringsmaatregelen opgenomen, maar een groot deel zal ook na 2027 gerealiseerd moeten worden vanwege: snelheid vergunningverlening, financiering en het tempo van vernatting dat de natuur aan kan.	Loopt, waterconserveringsmaatregelen in 5 gebieden binnen eigendommen van TBO's uiterlijk in 2027. Een groot deel loopt door ivm snelheid vergunningverlening, financiering en tempo van vernatting dat natuur aankan.
1	f	B) Waterconserverende maatregelen dmv klimaatbuffers treffen voor kwelafhankelijke natuur	Spoor 2: Maatregelen op gronden van andere eigenaren nodig om tot systeemherstel te komen (tegelijk met spoor 1), die door de waterschappen moeten worden opgepakt. Gekozen is om de gebieden aan te pakken buiten de N2000, dus aanvullend aan de MOK's van de waterschappen. Er is een lijst met potentiële laagten geïdentificeerd welke als klimaatbuffers ingericht kunnen worden.	Er is een lijst met potentiële laagten geïdentificeerd welke als klimaatbuffers ingericht kunnen worden, echter deze liggen veelal op grond van derden, de TBO's hebben aangegeven realisatie van klimaatbuffers niet te kunnen trekken.	Conform actie 1a actie 1i sturend instrumentarium voorwaarde om tot uitvoering te komen. Aandachtspunt: trekkerschap klimaatbuffers niet bij TBO's, kan dit door de waterschappen worden opgepakt?
1	g	Bijdragen bebouwd gebied aan grondwaterdoelen via het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie	Droogtebestrijding, afkoppelen en vergroening zijn actuele thema's bij de Brabantse gemeenten. Regionaal is het onderwerp verder gebracht met Droogteplan Zuid Oost, kennisdeling via lezingen in West Brabant en opstelling klimaatplan Noord Oost.	Er is geen inzicht in de stand van zaken bij alle gemeentes. Maatregelen tegen droogte zijn een van de onderwerpen van Klimaatadaptatie, echter Klimaatadaptatie wordt niet door alle gemeentes in volle breedte opgepakt (focus ligt vaak op wateroverlast). Concrete afspraken maken voor 2027 blijkt te ambitieus. Belangrijke winst is dat gemeenten zijn aangehaakt.	Wordt opgepakt, echter het is niet zo dat met alle gemeenten afspraken zijn gemaakt over bijdragen aan convenant. Nu gemeenten zijn aangehaakt, kan dit verder worden uitgebouwd. DPRA en klimaatadaptatie speelt bij alle gemeenten, echter grondwateraanvulling alleen op de hoge zandgronden.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
1	h	3 pilots (diep)infiltratie uitvoeren	<p>Potentie oppervlakkige (actieve en passieve) en diepe aanvulling van het grondwatersysteem wordt in 2025 in kaart wordt gebracht, gevolgd door verschillende pilots in 2026.</p> <p>WBD: verkenning voor het aanvullen van grondwater in een ondiep deelstroomgebied is gestart, maar uitvoering gaat langzamer dan gepland. Grondwateraanvulling op de rug van de Brabantse Wal bij Putte heeft potentie, haalbaarheidsstudie in uitvoering (Q2 2025).</p> <p>WDD: twee casussen diepteinfiltratie: 1) pilot op de golfbaan in Goirle, strand waarschijnlijk vanwege PFAS in het te infiltreren oppervlaktewater; 2) infiltratie van regenwater van verhard oppervlak bij ASML (voortgang onbekend).</p>	<p>Het belangrijkste is open communicatie en gezamenlijke besluitvorming om het grondwatersysteem robuust te maken. Hierbij is het essentieel dat de gezamenlijke visie behouden blijft. Het creëren van voldoende draagvlak voor de kosten en financiering van dergelijke initiatieven speelt een cruciale rol. Zonder dit draagvlak zullen de initiatieven niet slagen. Ander aandachtspunt is de kwaliteit van het te infiltreren water. Dit zal doorslaggevend zijn of het verantwoord is om het grondwater aan te vullen of niet.</p>	<p>Pilots zijn opgestart en lopen tegen uitdagingen aan, vooral vanuit oogpunt waterkwaliteit bij (diep)infiltratie. In het STOWA onderzoek Verantwoord Infiltreren, is een handreiking opgesteld, waarin casussen uit Brabant zijn meegenomen.</p>
1	i	Actuele data en kaartbeelden huidige en gewenste waterbalans beschikbaar maken per stroomgebied en referentieniveaus voor gewenste waterbalans vaststellen.	<p>"De oorspronkelijke invulling van deze afspraak, gericht op vaststellen huidige en (referentieniveaus voor) gewenste waterbalans per deelstroomgebied, is niet opgepakt. Binnen de Droogteagenda speerpunt 6 monitoring, heeft de werkgroep monitoring een drietrapsraket opgesteld gericht op het in beeld brengen van de huidige situatie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vaststellen toestandsindicatoren voor in beeld brengen van veranderingen in de tijd van de grondwaterstanden 2. Verzamelen benodigde data 3. Maken eerste toestandsrapportage <p>Doel is dat er jaarlijks een update van de toestand en elke 6 jaar een nadere trendanalyse"</p>	<p>Het in beeld brengen van de gewenste situatie (waterbalans) op deelstroomgebied is niet belegd. Insteek van de oorspronkelijke afspraak was '... om per deelstroomgebied te komen tot een door de partijen gedragen bundeling van activiteiten om de gewenste waterbalans te kunnen realiseren en bewaken ...'. Om aan dit doel invulling te geven dienen partners het in beeld brengen van de gewenste situatie per deelstroomgebied op te pakken.</p>	<p>De afspraak is niet opgepakt zoals voorzien in het convenant. De huidige situatie is niet met waterbalansen op deelstroomgebied opgepakt, daarvoor is ingestoken op toestandsrapportages. Het in beeld brengen van de gewenste situatie (waterbalansen) per deelstroomgebied is niet belegd. Dit terwijl dit bedoeld was om met de partners te komen tot een gedragen bundeling van activiteiten om de gewenste waterbalans per deelstroomgebied te kunnen realiseren en bewaken.</p>

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
1	j	Ondersteunen noodzakelijke initiatieven en voorstellen door inzet van kennis, beleidsregels en instrumenten.	Het Grondwaterconvenant is gebaseerd op een inspanningsverplichting. Dit houdt in dat alle partners zich maximaal zullen inzetten om de gestelde doelen te bereiken, waarbij vertrouwen en samenwerking centraal staan. In het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg spreken de partners elkaar aan op de voortgang	Ontwikkeling ruimtelijk instrumentarium binnen de mogelijkheden van de Omgevingswet door Provincie in samenwerking met gemeenten.	Loopt, provincie heeft in addendum RWP aanzet gegeven. Handreikingen voor gemeentelijke omgevingsplannen zijn gemaakt. Dit is echter niet voldoende, om acties zoals 1a en 1g uit te voeren is Sturend Ruimtelijk instrumentarium noodzakelijk!
Bouwsteen 2: Minder grondwater gebruiken inclusief minder verdampen					
2	a1	Verdringingsreeks grondwater uitwerken onder droge omstandigheden (wat te doen bij calamiteiten).	Vaststellen verdringingsreeks was voorzien in 2023. Na verkenning in 2022 is geconstateerd dat een de verdringingsreeks niet het juiste instrument is. In plaats hiervan wordt een droogteprotocol uitgewerkt in 2025/2026.	Het droogteprotocol zal duidelijkheid moeten geven over wat te doen tijdens droogte, voor waterbeheerders, provincie en gemeenten. Het moet dan wel verder gaan alleen een communicatieprotocol ook calamiteitenaanpak en handhaving.	De afspraak heeft vertraging opgelopen en wordt anders ingevuld. Besloten is geen verdringingsreeks maar een droogteprotocol uit te werken. Oorspronkelijk was vaststelling voorzien in 2023, dit wordt 2025/2026 binnen de looptijd van het convenant.
2	a2	Monitoringssysteem uitwerken voor inzet van de verdringingsreeks bij droogte op basis van actuele grondwaterstanden	In het kader van het beregeningsbeleid is een hydrologische ondergrens uitgewerkt voor de verschillende habitattypes in een N2000 gebied, met bijbehorend monitoringssysteem. Dit monitoringssysteem bestaat uit peilbuizen in het N2000 gebied, waarmee de toestand in het grondwater, noodzakelijk voor de verschillende habitattypes, permanent gemeten gaat worden.	Samenwerking met TBO's en waterschappen is uitstekend verlopen.	In het kader van het beregeningsbeleid is een hydrologische ondergrens uitgewerkt voor de verschillende habitattypes in een N2000 gebied, met bijbehorend monitoringssysteem. Binnen looptijd van convenant wordt dit operationeel, ook van toepassing in Droogteprotocol.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
2	b	Bossen en natuur revitaliseren met het oog op onder andere reductie van verdamping en extra vasthouden van water (provinciale ambitie 20.000 ha in 2030).	Zie ook 1f, revitalisering bossen. De ambitie van de TBO's is niet om minder te verdampen in de bossen maar om gezonde en veerkrachtige bossen te ontwikkelen.	Zie 1f. Aanvullend: uitvoering is niet af na 2028, er moet nog naar een oplossing worden gezocht voor uitvoering in de andere gebieden. Bosrevitalisatie kan pas plaatsvinden nadat de hydrologie in een gebied op orde is.	Loopt langer door (ook na 2027) en voorwaarde dat de hydrologie op orde is, kost meer inspanning en tijd (zie actie 1f)
2	c1	Vergunningruimte voor grondwater analyseren.	Beleid is uitgewerkt in de statenmedeling 'Circulair waterbeheer en aanpak latente ruimte' van 1 april 2025. Industrie gebruikt niet alleen grondwater via onttrekkingsvergunningen verleend door de provincie, maar ook via zakelijke levering door drinkwaterbedrijven. Voor industrieel gebruik zijn doelen opgenomen voor waterbesparing 2035, met een streven voor 2040.		Analyse is uitgevoerd. Beleid is uitgewerkt in de statenmedeling 'Circulair waterbeheer en aanpak latente ruimte' van 1 april 2025.
2	c2	Bij overcapaciteit in de vergunningruimte van de industrie gaat provincie het gesprek aan om laagwaardig grondwaterverbruik te verkleinen tot een aanvaardbaar minimum	Zie 2c1: in de statenmededeling zet de provincie in op terugdringen van laagwaardig gebruik en circulair waterbeheer. Het intrekken van latente ruimte is het sluitstuk van afspraken over vergaande waterbesparing door de industrie.	Definieer "laagwaardig gebruik" in PvA. Niet-industriële onttrekkingen, zoals beregening, kleine onttrekkingen en bronbemalingen, ook goed naar waterbesparing kijken.	Zie 2c1: het intrekken van latente ruimte is het sluitstuk van afspraken over vergaande waterbesparing door de industrie en loopt door na 2027.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
2	d	Pilots opzetten naar alternatieven voor grondwater als bron voor bestaand grondwatergebruik door de industrie	Brabant Water heeft met de waterschappen onderzoeken uitgevoerd over de inzet van RWZI effluent bij industrie. WBD heeft het grondwater- en drinkwatergebruik door de industrie, binnen een acceptabele straal van de rioolwaterzuiverings-installaties (RWZI), geanalyseerd, als basis voor een plan van aanpak hergebruik effluent RWZI. WAM heeft verkenningen tot voorontwerp voor industriewater voor RWZI Ooijen en Den Bosch uitgevoerd, de stap is demo of realisatie. Brabant Water voert verkenningen uit naar inzet kanaalwater en circulair water bij industrie op verschillende locaties in Brabant.	Aandachtspunten zijn beschikbaarheid van een alternatief en rondkrijgen business case voor alternatieve bronnen. Leveringszekerheid is voor de industrie een belangrijke factor. Om alternatieve bronnen gemakkelijker in te kunnen zetten binnen de industrie is, zeker bij hergebruik effluent, aanpassing van wet- en regelgeving nodig. Durf als overheden te kiezen voor alternatieven voor grondwatergebruik als vereiste voor industrie. Betrek ook de bestuurders voor de waterketen bij het grondwaterconvenant.	Loopt, Brabant Water heeft met de waterschappen onderzoeken uitgevoerd over de inzet van RWZI effluent bij industrie en bij industrie verkenningen uitgevoerd voor inzet van kanaalwater en circulair water. Voor grootschalige inzet is aanpassing wet- en regelgeving nodig.
2	e1	Beregeningsbeleid herzien (grond- en oppervlaktewater)	Op 18 oktober 2024 is een bestuurlijke werkdag geweest waar een duidelijke richting voor de verdere uitwerking is meegegeven. Er wordt momenteel gewerkt aan een koersdocument voor de concrete uitvoering van herziening van het beregeningsbeleid in vier fases, doorlopend tot 2033.	Binnen 1 jaar nieuw beregeningsbeleid opstellen is een onhaalbaar doel geweest. Binnen beregeningsbeleid zijn veel tegenstrijdige belangen aan tafel. Keuzes moeten worden gemaakt om de planning te halen.	Het komen tot een herziening van het beregeningsbeleid binnen de looptijd van het grondwaterconvenant gaat niet lukken. Er worden stapjes gezet. Het is de vraag of het de partners gaat lukken om tot bestuurlijke keuzes te komen om de beoogde doelen te realiseren.
2	e2	Beleid kleine onttrekkingen (grond- en oppervlaktewater)	Om inzicht te krijgen in de kleine onttrekkingen is in 2023 een meldingsplicht (WDD en WBD) of meldingsmogelijk (WAM) ingevoerd. Dit heeft geresulteerd in ruim 35.000 meldingen van kleine onttrekkingen. Tegelijk met de meldingsplicht is bij WDD en WBD een gedeeltelijke stop ingevoerd voor nieuwe kleine onttrekkingen in de beschermde gebieden. Invulling is gegeven aan de doelstelling herziening van beleid, er wordt gekeken naar vervolgstappen.	<ul style="list-style-type: none"> WBD en WDD hebben een meldingsplicht en gedeeltelijke stop ingevoerd op nieuwe onttrekkingen rond beschermde gebieden. WAM is nog niet zo ver gegaan, maar heeft dit in overweging. Waar het gaat om het achterliggende doel (minder grondwateronttrekking) dan speelt bewustwording en gedragsverandering een belangrijke rol. Dit vergt aanvullend beleid en beschikbaar komen van goede gereedschappen, zoals handhavingmogelijkheden. 	Beleid is opgesteld en wordt uitgevoerd met een meldingsplicht en gedeeltelijke stop in beschermde gebieden in WDD en WBD en meldingsmogelijkheid in WAM. Om de grondwateronttrekking door kleine onttrekkingen te verminderen is aanvullend beleid en handhavingmogelijkheden nodig.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
2	f	Beter meten van het grondwater(gebruik)	De basis voor het beter meten van grondwatergebruik is voor drinkwater en industrie goed op orde. Voor berekening uit grondwater geldt reeds een registratieplicht. De waterschappen geven hier uitvoering aan, waarbij WBD bezig is met een inhaalslag. Binnen het koersdocument berekening is voorzien om toe te werken naar debietmeters op elke onttrekkingsput in Brabant (ca 16.000 vergunde putten). Ook via het spoor kleine onttrekkingen vindt verdere registratie plaats.	Zie uitwerking van het beregeningsbeleid (2e1)	Loopt, is al op orde voor drinkwater en industrie. Binnen het koersdocument berekening is voorzien in debietmeters op elke onttrekkingsput in Brabant. Dit dient nog uitgevoerd / uitgerold te worden
2	f	Beter meten van het grondwater	Om een gebiedsdekkend beeld van het (ondiepe) grondwater te krijgen, werken de waterschappen aan een basismeetnet (in aanvulling op het beleidsmeetnet verdroging, gemeentelijke grondwatermeetnetten en projecten meetnetten). Voor monitoring conform Droogte agenda speerpunt 6, zie actie 1.i. Er wordt gewerkt aan het aanleveren van alle grondwatermetingen en onttrokkingshoeveelheden aan het LGR (landelijk grondwater register) (en dan naar BRO (basisregistratie ondergrond))--> Dit is eind 2025 gereed.	Anders organiseren, vanuit plan van aanpak dat is opgesteld een meer operationeel ingestoken 'club' verzamelen om tot een rapportage (en wellicht dashboard of portaal) te komen.	Loopt, om een gebiedsdekkend beeld van het (ondiepe) grondwater te krijgen, werken de waterschappen aan een basismeetnet. Voor eind 2025 worden alle grondwatermetingen en onttrokkingshoeveelheden aangeleverd aan het LGR (landelijk grondwater register) (en dan naar BRO (basisregistratie ondergrond)).

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
2	g	Gezuiverd effluent inzetten als alternatief voor bestaand grondwatergebruik uitgevoerd op tenminste 1 locatie.	In het verleden, voor de start van het grondwaterconvenant, zijn twee succesvolle locaties gerealiseerd: 1) De Efteling gebruikt al sinds 1997 gezuiverd water van AWZI, geoptimaliseerd in 2024; 2) bij Royal Swinkels genaamd Boer Bier Water (opgeleverd Q3 2019). Tot op heden nog geen nieuwe locaties gerealiseerd. WAM heeft voor de casus Land van Cuijk de systeemkeuzestudie afgerond voor hergebruik effluent voor landbouw en aanvulling grondwatergebruik, technisch is het uitvoerbaar. In 2025 wordt een verdiepende ontwerpstudie uitgevoerd.	<ul style="list-style-type: none"> • Successen beter uitdragen met een communicatiestrategie. • Meer bestuurlijk lef tonen om effluent hergebruik naar een volgende stap te brengen. • De financiering van grootschalige aanvulling grondwater wordt bij de casus voor WAM de grootste uitdaging al zijn de kosten per m³ door de schaalgrootte wel aantrekkelijk. 	Verkenningen lopen. Nog geen nieuwe locaties, wellicht Land van Cuijk (WAM). Uitvoering loopt door na 2027.
2	h	Zie 1f - Verkenning op welke terreinen klimaatbuffers aangelegd kunnen worden (start 2022 en oplevering 2023). Vanaf 2023 verkenning omzetten naar concrete projectvoorstellen	Zie 1f en 2b. Alle betreffende gebieden in het voorstel (zowel binnen als buiten natuur) zijn in feite klimaatbuffers. Daarnaast zien TBO's andere kansen, door het vernatten van de lokaal laagste percelen. Waterschappen hebben hier GIS analyses voor uitgevoerd.	Zie 1f en 2b.	Verkenning uitgevoerd, concrete projectvoorstellen nog niet (zie 1 f). Loopt door na 2027.
2	i	Alternatieve drinkwatervoorziening ontwikkelen (uit zeewater, brak water, oppervlaktewater en/of oeverinfiltratie)	In 2021 en 2022 heeft BW een variantenstudie uitgevoerd en besloten om de alternatieven brak grondwater en zeewater verder te ontwikkelen als aanvullende bron voor drinkwater. In 2024 is de pilot brak grondwater gestart, in 2025/2026 staat de start van de pilot zeewater gepland. Realisatie van deze aanvullende bronnen zal gezien de lange doorlooptijd van deze projecten pas na 2027 plaats vinden (brak na 2030 en zee na 2035)	Realisatie van de alternatieven vindt plaats na 2027 Aandachtspunten zijn congestie electriciteitsnet en de doorlooptijd van vergunningen (inclusief bezwaarprocedures) voor onttrekking, concentratie en realisatie. Dit vraagt forse investeringen.	Loopt goed, waarbij de realisatie doorloopt na 2027: winning brak grondwater operationeel na 2030 en zeewater na 2035.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
2	j	Bewustwording bij consumenten om het (drink) waterverbruik omlaag te brengen en meer water vast te houden	Er loopt een Nationaal Plan Drinkwaterbesparing waarin o.a. dit onderwerp wordt afgestemd. Brabant Water is jaarrond actief met bewustwording oa door campagnes, socials, website, gastlessen etc. In Brabant wordt met de cultuursector een nieuwe visie op dit onderwerp ontwikkeld, verder dan gedragsveranderingcampagnes. BMF werkt met partners oa waterschappen, PNB en BW aan project 'Inwoners aan Zet' (meer water vasthouden in je eigen tuin en omgeving).		Loopt via landelijk Nationaal Plan Drinkwaterbesparing, jaarronde campagnes Brabant Water en tijdelijke campagnes van BMF en Provincie (o.a. met cultuursector).
Bouwsteen 3: Ruimtelijke aspecten om dat te kunnen doen of gevolgen te beperken (iom Martine besloten uit te gaan van tekst convenant 2021, niet herziening droogteagenda)					
3	a	Bij ruimtelijke ontwikkeling zoals woningbouw gebruik maken van innovaties om het drinkwaterverbruik te verminderen zoals grijs water en opvang en hergebruik van relatief schoon huishoudelijk afvalwater, inclusief decentrale zuivering	Bij nieuwbouw zoveel mogelijk gebruik maken van innovaties om drinkwaterverbruik te verminderen willen we wel, maar wordt belemmerd door bouwregelgeving. In de Droogteagenda ontwikkeltraject de "Waterzuinige Brabander". De BBG vindt het een belangrijk onderwerp, in 2024 een symposium en onlangs een gesprek met de 'Bouwtafel waterzuinig bouwen' gezamenlijke lobby vanuit Hoge Zandgronden provincies.	Inzetten op het komen tot aanpassing bouwbesluit is een proces van lange adem en nationale ontwikkelingen helpen niet. In breed verband plan van aanpak maken om het drinkwaterverbruik naar beneden te krijgen, met aandacht voor de volksgezondheid (grijswatersystemen, circulaire douche, besproeien tuinen). Het helpt als een van de partners hieron het voorotuw neemt.	loopt moeizaam en het lukt beperkt om vanuit het grondwaterconvenant te sturen en tot innovaties te komen.
3	b	In omgevingsplannen ruimte maken en richting geven aan herstel van de grondwaterbalans en structurele aanpak van droogte en verdroging	In veel gemeenten is het herstel van de grondwaterbalans en aanpak van droogte opgenomen in de gemeentelijke plannen. Dit kan zijn in de omgevingsvisie of in het klimaat- of waterplan. In de omgevingsplannen is dat verder uitgewerkt.	Kennisdeling door gemeenten over de verschillende niveaus van het opnemen van herstel grondwaterbalans en aanpak droogte in (omgevings)plannen.	Loopt, in veel gemeenten is het herstel van de grondwaterbalans en aanpak van droogte opgenomen in de omgevingsvisie of in het klimaat- of waterplan, wordt uitgewerkt in omgevingsplannen.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
3	c	Grondwateraanvulling in stedelijk gebied stimuleren, o.a. door afkoppelen en aanpassen Keur.	Waterschappen zijn in gesprek met gemeenten over afkoppelen. Daarnaast hebben waterschappen de waterschapsverordening (voorheen keur) aangepast of zijn daarmee bezig. WAM werkt aan beleidsaanpassing van Hydrologisch Neutraal naar Water en Bodem Sturend, infiltreren is daarin sleutel, maar het is een flinke sprong. WDD: brengt afkoppelen in in alle nieuwe ontwikkeltrajecten (watertoets) en er is een stimuleringsregeling. Gemeenten werken vanuit speerpunt 3 Droogteagenda aan deze ambitie. WDD heeft gebiedsvisies opgesteld, in werkregio Zuidoost is dit concreet uitgewerkt in een Droogteplan. WBD: Een belangrijke stap richting de benodigde transitie is goedkeuring door Dagelijks Bestuur (DB) van het afkoppelbeleid op 13 mei 2025.	<ul style="list-style-type: none"> • Versnelling is niet mogelijk, omdat afkoppelen in samenhang met rioolvervanging wordt uitgevoerd en riool een lange levensduur heeft (circa 60/80 jaar). • Effectiviteit kan worden vergroot met een kansencarta voor grondwateraanvulling, gebaseerd op beschikbaarheid bronnen en geohydrologie. • Aansluiting bij DPRA/Klimaatadaptatie kan beter. 	Loopt. Waterschappen zijn in gesprek met gemeenten over afkoppelen en hebben de waterschapsverordening (voorheen keur) aangepast of zijn daarmee bezig.
Bouwsteen 4: Innovatie- nieuwe uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen					
4	a	Innovatiefondsen en ontwikkelkracht inzetten om de transitie te versnellen en economisch haalbaar te maken	WBD: Wel voortgang maar nog geen specifiek innovatiefonds. Eerste initiatieven vanuit de gemeenten laten zien dat er al ontwikkelkracht wordt gemobiliseerd.	ZLTO: We hebben de subsidieregeling 'Wel goed water geven', we kunnen meer. Aanvullend op 4b, kijken naar 'vouchers' zoals bij Living Lab Schouwen-Duiveland, om ondernemers te ondersteunen bij innovatieve oplossingen.	Er zijn vanuit het grondwaterconvenant geen eigen activiteiten ontplooid om innovatiefondsen en ontwikkelkracht aan te wenden.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
4	b	Beroep doen op (landelijke) kennisinstellingen en innovatieve ondernemers om kennis en inzichten in te brengen zodat ook wetenschap en bedrijfsleven kunnen bijdragen	WBD: Binnen onze regio wordt actief samengewerkt met kennisinstellingen en innovatieve ondernemers. Voorbeelden hiervan zijn de initiatieven Water in Balans, Verantwoord Infiltreren in Chaam en het PAN-Polders meetnet zout.	ZLTO: We kunnen meer inzetten op kennisdeling. Wellicht is een goed voorstel om meer gebruik te maken van kennis en ervaringen die worden opgedaan door ondernemers elders. In provincie Zeeland wordt veel kennis opgedaan over innovatieve oplossingen bij individuele ondernemers rondom zoetwaterbeschikbaarheid. Goed voorbeeld is samenwerking rondom uitvoeringsregisseur Zoet Water en Living Lab Schouwen-Duiveland. Hier kunnen we de communicatie werkgroep in betrekken, die tot op heden een beperkte rol heeft gespeeld.	Er zijn vanuit het grondwaterconvenant geen eigen activiteiten ontplooid voor inzet van kennisinstellingen en innovatieve ondernemers. Er liggen kansen om activiteiten die vanuit andere sporen zijn opgepakt (bv KLIMAP, CASTOR, circulair waterbeheer, Ultieme Waterfabriek) te bundelen onder het grondwaterconvenant om daarmee kennisdeling te stimuleren.
4	c	Technische innovaties en andere gewaskeuzes toepassen om minder grondwater te gebruiken in de landbouw.	413 ondernemers hebben subsidie ontvangen via Wel Goed Water Geven. Pilot in Zundert levert veel kennis op over reduceren beregeningsbehoefte. Bestuurlijke werkgroep beregening heeft gekozen om niet te sturen op teelten in het BBWP. ZLTO heeft projecten onder portefeuille 'natuur en klimaat' en 'gezonde planten' om kennis op te doen over andere gewaskeuzes en klimaatadaptatie. Knelpunt is de markt. Waterschap De Dommel heeft een subsidieregeling, waar het komen tot gewassen die beter tegen droge (en natte) omstandigheden kunnen onderdeel vanuit maakt.	<ul style="list-style-type: none"> • Door de twee natte jaren 2023 en 2024, met 'teveel' aan water, waren ondernemers minder gemotiveerd om watervasthoudende maatregelen te nemen. • ZLTO wil meer kennis ontwikkelen/verspreiden over innovaties en waterbesparende maatregelen in groepsbijeenkomsten en webinars. • Het komen tot andere gewaskeuzes komt nog niet van de grond. 	Het komen tot technische innovaties heeft 'last' gehad van de natte jaren waardoor hier weinig animo voor is onder ondernemers. Het komen tot andere gewaskeuzes komt nog niet van de grond.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
4	d	Analyse realisatie natuurdoeltypen in het licht van de dynamiek in snel veranderende weersomstandigheden en de voorgestane verhoging van de grondwaterstand	"TBO: Middels het Tauw rapport (opdracht verleend door beregeningswerkgroep) is inzicht verkregen voor de benodigde hydrologische ondergrens rondom N2000 gebieden. TBO's hebben aan dit onderzoek bijdrage geleverd. PNB: In de praktijk blijkt dat het nutriëntengehalte bepalender is dan de grondwaterstand voor de realisatie van een bepaald natuurdoeltype, bijvoorbeeld natte schraalgraslanden "	<ul style="list-style-type: none"> Hydrologische ondergrens niet alleen toepassen voor beregeningsbeleid, maar ook plaatsen in de N2000 beheerplannen die geactualiseerd worden (aktie PNB, status niet duidelijk) en in relatie tot peilbeheer van de waterschappen (o.a. dus het factsheet sponswerking). Analyse heeft ook relatie met processen buiten grondwaterconvenant en vergt wellicht een bredere landelijke aanpak. Wellicht agenderen via Deltaprogramma in samenhang met Natuuropgave. 	De analyse van realisatie van natuurdoeltypen i.r.t. klimaatverandering is niet opgepakt
Bouwsteen 5: Governance					
5	a	Eindadvies van de onafhankelijke Adviescommissie Droogte vertalen naar het eigen domein.	Is opgepakt en heeft zijn doorvertaling gekregen in de droogteagenda		Gereed
5	b	Mid-term review convenant uitvoeren in 2024	Midterm review is in 2025 opgepakt. Deze tabel is gebruikt als input voor de MTR. Oplevering is voorzien december 2025	Voorstel om van de achterblijvende thema's er enkele gezamenlijk op te pakken en in samenwerking uit te werken.	Later opgepakt dan gepland, namelijk in 2025
5	c	Intentie om elkaar vroegtijdig te informeren bij eventuele knelpunten en elkaar rechtstreeks aanspreken.	Open vraag, ambtelijk in kader van MTR besproken in werksessie 6 mei. Gebeurt vooral bestuurlijk in Kernteam BBG en bij bestuurlijke ontmoetingen informeel. Uit de gesprekken blijkt dat er onvoldoende beeld is van de voortgang, dat dit leidt tot oordeel over 'de ander'. Het lijkt erop dat men van mening is dat ieder wel weet waar de knelpunten liggen.	Vergaderingen BBG hebben groot aantal deelnemers en een lage frequentie om elkaar bestuurlijk aan te spreken. Doel BBG is vooral informeren. Veldbezoeken verduidelijken ook de knelpunten en verbeteren de openheid voor het bespreekbaar maken in de BBG. Partners zouden onderling af kunnen spreken op welke manier en via welke weg zij elkaar aanspreken en wat de beste route is.	Elkaar informeren over knelpunten en gezamenlijk toewerken naar oplossingen is de uitdaging. Zowel bestuurlijk als de ambtelijke doorvertaling. Het is aan de partners om tot een werkwijze te komen die aansluit bij de behoefte.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
5	d	Informereren elkaar over de voortgang van de acties en activiteiten uit dit convenant.	Open vraag, ambtelijk in kader van MTR besproken in werksessie 6 mei. Beleidsteam en Kernteam BBG verschillen van beeldvorming over de voortgang. Uit de gesprekken blijkt dat er onvoldoende beeld is van de voortgang, dat dit leidt tot oordeel over 'de ander'.	De wijze waarop deze tabel is ingevuld leidt ertoe dat verbeteringen mogelijk zijn. Gezien de gestelde vragen is hier ook behoefte aan.	Met de tabel is er nu een eerste overzicht. Ook de samenwerkdag heeft ambtelijk geleid tot een beter beeld, Vraag blijft hoe de partners ambtelijk en periodiek geïnformeerd kunnen worden.
5	e	Voldoende personele capaciteit ter beschikking stellen om de benodigde maatregelen uit te voeren, te monitoren en bestuurlijk af te stemmen	Met instelling van het opdrachtgeversoverleg is capaciteit en middelen voor de uitvoering van de acties het onderwerp van gesprek. WBD: Sinds 2024 is de personele capaciteit uitgebreid conform de gemaakte afspraken, de doelstellingen van het convenant zijn geïntegreerd in onze interne programmasturing en vast onderdeel van gesprekken met gemeenten. Waterschappen pakken hun rol als ambassadeurs sterk op door sterke vertegenwoordiging in BBG en bestuurlijke werkgroepen. Of de uitvoerende capaciteit voldoende is, is door ons als adviserus niet vast te stellen.	Capaciteit blijft een uitdaging, meer capaciteit erbij is niet reeel dus moeten we beschikbare capaciteit vooral effectief en efficiënt inzetten. Als OGO krijgen we (te?)weinig geluiden terug dat capaciteit beperkend is. Als dit werkelijk zo is, dan ook bespreekbaar maken en opschalen.	Blijft een uitdaging, instelling van het opdrachtgeversoverleg helpt goed om het inzichtelijk te maken. Wat kan wel, wat kan niet.

Bouwsteen grondwaterconvenant			Midterm voortgang tot oktober 2025		
Nr	Letter	Acties en afspraken	Samenvatting voortgang	Aandachts-/verbeterpunten tot einde 2027	Toelichting beoordeling voortgang
5	f	Reserveren budget voor de watertransitie (middelen) vanuit de jaarlijkse begroting en reserves en vragen ook het rijk daarin mee te investeren	Het Grondwaterconvenant is met gesloten beurs opgesteld. We zien nu op onderdelen financieringsbehoefte ontstaan. Gekeken wordt naar financiering van projecten TBO's via no regret middelen van het Rijk, debietmeters via oa grondwaterheffing, maar dit is bij lange na niet toereikend voor de gehele watertransitie. WBD: De watertransitie is structureel opgenomen in het programma Watersystemen, subsidieregelingen worden volop benut zoals het Deltafonds Hoge Zandgronden (DHZ), MOK en Gebiedsgerichte Aanpak (GGA). Daarnaast wordt ingezet op cofinanciering vanuit het Rijk, o.a. via het Deltaprogramma en andere regionale ontwikkelfondsen.	Het ontbreken van financiële middelen is belemmerend voor de uitvoering. Daarom blijvende lobby naar het Rijk voor aanvullende financiering.	Het ontbreken van financiële middelen is belemmerend voor de uitvoering. Daarom blijvende lobby naar het Rijk voor aanvullende financiering.

Bijlage 2: Bestuurlijke interviews en gespreksleidraad

Onderdeel van de opdracht midterm review Grondwaterconvenant is het voeren van interviews met betrokken bestuurders voor het ophalen van hun bestuurlijke reflectie op de voortgang van het Grondwaterconvenant.

In deze bijlage geven we een overzicht van de afgenomen interviews (organisatie en bestuurders) inclusief een gespreksleidraad voor het interview.

In de voorbereiding op de interviews is de inhoudelijke voortgang gepresenteerd (d.d. 16 mei 2025). Begin oktober 2025 is door het beleidsteam een extra slag gemaakt om de voortgang per actie te rapporteren. Die uitwerking is nu opgenomen in bijlage 1.

A. Overzicht interviews

In totaal zijn 14 interviews afgenomen, 10 interviews met bestuurders van de organisaties die het Grondwaterconvenant hebben ondertekend en 4 met de gemeentelijke vertegenwoordigers. Vanwege de betrokkenheid van de gemeenten in het Breed Bestuurlijk overleg Grondwater (BBG) is medio mei 2025 besloten om met de vier vertegenwoordigers van de gemeenten een individueel online-interview te voeren.

Datum	Partner	Bestuurders
9 april 2025	Waterschap Brabantse Delta	Dhr. De Vet (als scheidend dijkgraaf)
20 mei 2025	Waterschap De Dommel	Dhr. De Ridder en mevr. Ruijs
20 mei 2025	Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie	Dhr. Ten Cate
20 mei 2025	Vereniging Industriewater	Mevr. Soeters en dhr. Peeters
26 mei 2025	Waterschap Aa en Maas	Dhr. Jacobs en dhr. Van Dijk
26 mei 2025	Waterschap Brabantse Delta	Mevr. Govers
28 mei 2025	Brabant Water	Dhr. Van Dongen
6 juni 2025	Brabants Particulier Grondbezit	Dhr. van Rijckevorsel en dhr. Hoetink
11 juni 2025	Provincie Noord-Brabant	Mevr. Boelema
12 juni 2025	Gemeente Bergen op Zoom	Dhr. Verroen en dhr. Van Efferen
25 juni 2025	Gemeente Tilburg	Mevr. Kostermans
26 juni 2025	Gemeente Bladel	Mevr. Van der Hamsvoort en mevr. Schenk
26 juni 2025	Terreinbeherende Organisaties	Dhr. Rebel, dhr. Koreman en mevr. Mouwen
8 juli 2025	Gemeente Meierijstad	Dhr. Van Burgsteden en dhr. Van der Haar

B. Gespreksleidraad

Voorafgaand aan de bestuurlijke interviews is een mail toegestuurd met introductie op de opdracht midterm review Grondwaterconvenant en een voorzet voor gespreksonderwerpen voor het interview. Tevens is de samenvatting van de voortgang bouwstenen meegestuurd. Op hoofdlijnen komt deze samenvatting overeen met de inhoud van bijlage 1.

Medio mei 2025 is besloten om met de vier vertegenwoordigers namens de gemeenten een individueel gesprek te voeren. Hiervoor is een aangepast gespreksformat gebruikt, aangezien gemeenten het Grondwaterconvenant niet hebben ondertekend (in tegenstelling tot de andere partners). Beide gehanteerde formats zijn hieronder opgenomen.

Gespreksformat voor interviews partners Grondwaterconvenant

Introductie opdracht midterm review

Onderdeel van de afspraken in het Grondwaterconvenant 2021-2027 is het uitvoeren van een midterm review. Bestuurlijk is de keuze gemaakt om de focus te leggen op het Grondwaterconvenant. Met het beleidsteam is de opdracht ingevuld. Maart jl. is een start gemaakt.

In de aanpak is afgesproken dat met bestuurders individueel een reflectiegesprek plaatsvindt. Hieronder gaan we in op een aantal onderwerpen waar we tijdens het gesprek bij stil willen staan.

Met het beleidsteam is de voortgang van de verschillende afspraken opgehaald. De bijgevoegde notitie beschrijft op hoofdlijnen de inhoudelijke voortgang en de samenwerking.

Bestuurlijke reflectie: gespreksonderwerpen

In het gesprek met de bestuurders willen we vooral stilstaan bij de beeldvorming over ambitie, resultaat tot nu toe, de samenwerking en de toekomst. Aan het einde van deze mail is een overzicht opgenomen met welke partijen interviews plaatsvinden.

Onderwerpen die aan de orde kunnen komen zijn:

- Op welke manier bent u betrokken bij het Grondwaterconvenant?
- Uw bevindingen in algemene zin over het Grondwaterconvenant? Bereiken de partners samen het doel dat ze voor ogen hebben?
- Het Grondwaterconvenant bestaat uit 5 bouwstenen:
 - Op welk resultaat bent u het meest trots?
- In hoeverre heeft uw organisatie haar rol gepakt en waargemaakt?
- Hoe bereiken we in 2027 de ambitie?
 - Welke prioriteiten dienen gesteld te worden?
 - Waarop moeten we extra energie zetten?
- Wat is uw beeld bij het Grondwaterconvenant in perspectief tot de Droogteagenda?
- Hoe ervaart u de samenwerking met de betrokken partijen?
- Hoe kijkt u aan tegen de structuur van organisatie en samenwerking van het Grondwaterconvenant?
- Welke suggesties heeft u om de samenwerking in de toekomst te verbeteren?
- We kennen in Brabant een aantal grote opgaven (o.a. stikstof, woningbouw). Hoe kijkt u naar de grondwateropgave ten opzichte van andere opgaven. Wordt het grondwaterdossier voldoende meegewogen/meegenomen?
- Welke rol ziet u voor de samenleving bij het nemen van de maatregelen voor omgang met droogte en wateroverlast?
- Wat is uw wens voor uw collega bestuurders bij het realiseren van de doelen van het Grondwaterconvenant?

Onze belangrijkste bevindingen leggen we aan u voor en nemen die vervolgens mee in ons advies. Het kernteam gaat de resultaten bespreken tijdens de vergadering van 11 september 2025.

Gespreksformat voor interviews met gemeenten

Introductie opdracht midterm review

Onderdeel van de afspraken in het Grondwaterconvenant 2021-2027 is het uitvoeren van een midterm review. Bestuurlijk is de keuze gemaakt om de focus te leggen op het Grondwaterconvenant. De gemeenten zijn vooral betrokken bij de Droogteagenda, het vervolg van het Grondwaterconvenant. Gezien het belang van de gemeenten is gemeend om u wel een stem te geven in deze midterm review.

In de aanpak is afgesproken dat met bestuurders individueel een reflectiegesprek plaatsvindt. Voor de gemeenten zijn wethouders uit vier gemeenten gevraagd: Meijerijstad, Tilburg, Bergen op Zoom en Bladel. Hieronder gaan we in op een aantal onderwerpen waar we tijdens het gesprek bij stil willen staan.

Met het beleidsteam is de voortgang van de verschillende afspraken opgehaald. De bijgevoegde notitie beschrijft op hoofdlijnen de inhoudelijke voortgang en de samenwerking.

Bestuurlijke reflectie: gespreksonderwerpen

In het gesprek met de bestuurders willen we vooral stilstaan bij de beeldvorming over ambitie, resultaat tot nu toe, de samenwerking en de toekomst. Aan het einde van deze mail is een overzicht opgenomen met welke partijen interviews plaatsvinden.

Onderwerpen die aan de orde kunnen komen zijn:

- Bent u als gemeente voldoende betrokken bij de uitwerking van het Grondwaterconvenant?
- Hoe kijkt u aan tegen de structuur van organisatie (BBG, kernteam, beleidsteam, werkgroepen, ...) en samenwerking van het Grondwaterconvenant? En de betrokkenheid van de gemeenten in het bijzonder.
- In hoeverre heeft uw gemeente haar rol gepakt en waargemaakt?
- Wat is uw beeld bij het Grondwaterconvenant in perspectief tot de Droogteagenda?
- We kennen in Brabant een aantal grote opgaven (o.a. stikstof, woningbouw). Hoe kijkt u naar de grondwateropgave ten opzichte van andere opgaven. Wordt het grondwaterdossier voldoende meegewogen/meegenomen?
- Welke rol ziet u voor de samenleving bij het nemen van de maatregelen voor omgang met droogte en wateroverlast?
- Hoe ervaart u de samenwerking met de betrokken partijen?
- Welke suggesties heeft u om de samenwerking in de toekomst te verbeteren?
- Wat is uw wens voor uw collega bestuurders bij het realiseren van de doelen van het Grondwaterconvenant?

Onze belangrijkste bevindingen leggen we aan u voor en nemen die vervolgens mee in ons advies. Het kernteam gaat de resultaten bespreken tijdens de vergadering van 11 september 2025.

Van elk gesprek is een conceptverslag gemaakt dat ter review is voorgelegd aan de geïnterviewde bestuurders. Op basis van de reacties zijn de verslagen op punten aangepast.